

PROTESTÁNS

2021

1.

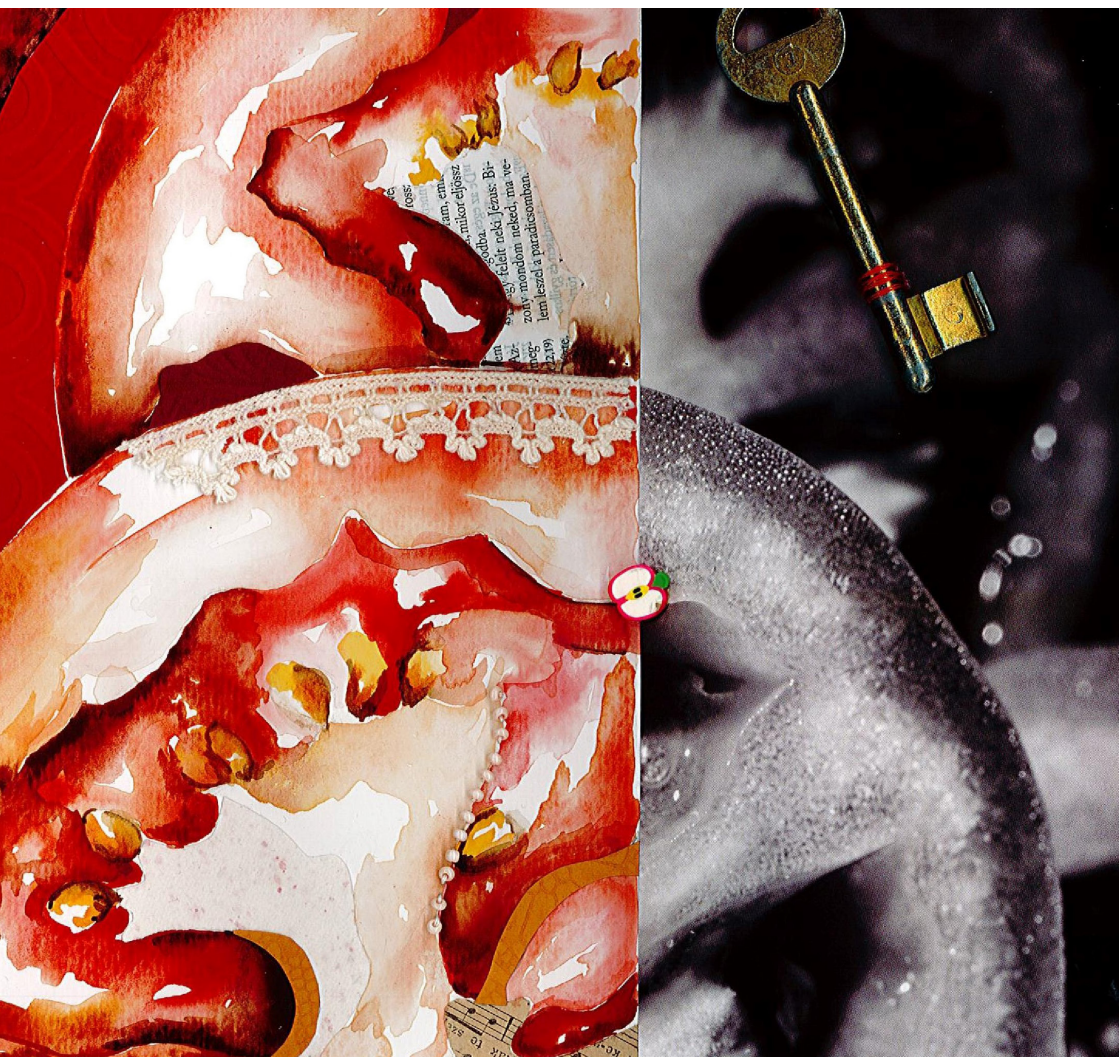
TÉKA

| TUDOMÁNY

| ÉVELŐ

| KULTÚRA

| ALMA MÁTER

A KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM HITTUDOMÁNYI KARÁNAK DIÁKÚJSÁGA

TARTALOM

ÁHÍTAT

- 2** AZ IGE KÖRÜL
Hábel Márton áhítása

TUDOMÁNY

- 4** PARADICSOM A PARADICSOMBAN
Tudományos fortélyok Lengyel Annával, plántálni vagy palántázni?
- 8** ZÁRVA A PARADICSOM?
Kinél vannak a kulcsok – Centnár Simon értekezése

ÉVELŐ

- 18** HHH-SOK FÖLDI PARADICSOMA
szakavatott szemmel a Bárka táborról
– Pálfalvi Viola cikke
- 21** SZENTEK KÖZÖSSÉGE
avagy mitől paradicsomi a gyakorlati hely
– Papp Abigél mondja meg

KULTÚRA

- 24** HANGZIK A QR KÓD
paradicsomot vezényel Bozsoki Solyom Pál
- 27** PARADICSOMOT A POLITIKUSOKRA!
hogyanok és miértek - magyarázza Ilosvai Dániel
- 29** TILTOTT ZÖLDSÉG VOLT -E A TILTOTT
GYÜMÖLCS?
megszólal a kutatásszátíra megálmódója, Boross Sámuel
- 31** LILIONMENTES PARADICSOM
Gados Eszter kritikai szeme nem csak néz, lát is

ALMA MÁTER

- 34** PARADICSOMNAK TE SZÉP ÉLŐ FÁJA
énekelmondás sorbanállás nélkül – a mindenkori
elősök képviselésében Bányai Créta és Széplaki Máté
- 36** ZŰR A PARADICSOMBAN
Mítosz vagy valóság a harmadéves krízis? Utána
járt - Szabó Réka
- 39** VÉR VÖRÖS VAGY PARADICSOMI?
Bereczky Albert emlékezete Szabó Zoltán Levente
összegzésében

Lukács 23,43: „Bizony, mondom neked,
még ma velem leszel a paradicsomban.

Egy Nyitra-menti kisváros, Simony egyik templomának tornyában van egy különleges harang. Felirata teszi különlegessé:

**O DISMA LATRO POENITENS LECTISSIME
SIS MIHI TUTOR MORIENS DUM
LUCTOR IN AGONE** – azaz: Dizmász,

jeles bűnbánó lator, légy oltalmazóm halálküzdelmemben. Dizmász volt a neve az ógyház szerint a jobb latornak, aki Krisztus jobbján hallhatta kínhalála előtt Jézus vigasztaló szavait.

A képzőművészetben a golgotai három kereszt ábrázolásában a megfeszített Krisztus mindig saját jobbjá felé tekint, a jobb kéz felől lévő gonosztevőre. A Loreto-i Názáreti Ház Bazilika egyik kápolnijában a megfeszített Krisztus szobrán két nézőpontból két különböző arckifejezés látható: a jobb lator felől nézve Krisztus arca szelíd és nyugodt, balja felől nézve fájdalomtól eltorzultnak tűnik. Elfogadott állítás, hogy a bűnbánó lator volt Krisztus jobbján megfeszítve, bal oldalán pedig a megátalkodott gonosztevő. Ezt a kompozíciót alátámasztja az ógyházi értelmezés, a Biblia hangsúlyos különbségtétele jobb és bal között. Ám Lukácsnál, ahogy a többi evangéliumban sem, nincs konkrét utalás arra, hogy valóban a jobb oldali lator lett volna a bűnbánó. Lukácsnál nincs jobb vagy bal, csak „egyik” és „másik”. S ez valószínűleg elhanyagolható szempont, ám talán mégis cseppfolyósít egy megkövesedett képet, megmozdítja és felszabadítja a képzeletünket.

A két gonosztevő személyében kevés a különbség. Nem tűnik az egyik nemesebbnek a másiknál. Nem tudunk arról, hogy politikai okok miatt kapták volna a büntetésüket, nem lenghette volna őket körül a népi hősöknek kijáró „kurucos” tisztelet. Köztörvényes bűnözők. Amiben különböznek, az a halállal való szembenézés mikéntje.

Az ige körül

HÁBEL MÁRTON ÁHÍTATA

A megátalkodott lator kiáll az elveiért, az utolsó pillanatban is. Sorsa által meghatározott embernek látja magát. Adott és kapott pofonokat az életben. Ügyeskedett, élt minden lehetőséggel, amivel saját helyzetét javította – az a jó, ami nekem jó! – függetlenül attól, hogy annak másokra nézve milyen következménye volt. Az élet számára nem volt más, mint egy hosszú, durva és trágár vicc, aminek a morbid poénja a halál. És mindenki, aki nem érti a viccet és kimenekvést keres a halálból, az számára ostoba és megvetendő. Ezért káromolja a sorstársát.

A bűnbánó lator szakít az elveivel az utolsó pillanatban. Hiszen ő is úgy élt, ahogy tudott. Ha volt zsákmány, dőzsölt, ha nem volt, nyomorgott. És az élete célja nem volt más, minthogy több legyen a dőzsölés, mint a nyomorgás. Szerette az életet, de tudta, hogy cselekedetei végső soron életellenesek. Ellentétbe kerülnek mások és saját életével is. A következmények egyszer véglegesen utolérik. S ebből kéne kiút! Ekkor teremti le a másik gonosztevőt és fordul Jézushoz. Ebben az odafordulásban több a hiedelem, mint a hit. Ennek a tartalma még annál is kevésbé „ortodox”, mint a tanítványok hite, akik kísértetnek gondolják a feltámadt Krisztust. Ez az odafordulás annyira racionális, mint amikor a fuldokló egy vékony fűszálban próbál megkapaszzkodni a sodró áramlatban.

És mégis, ez az irracionális, butácska odafordulás Jézushoz, ami talán kissé megkésett is – válaszra talál. A hit, ami mustármagnyi sincs, ahhoz fordult, akihez egyedül érdemes a hitnek fordulnia. A bűnbánó lator felismerte a megfeszítettben a Fenségest, aki pedig válaszul rámutatott benne az istenire, és a családjába fogadta.

Még ma velem leszel a Paradicsomban. Vágyhat-e többre ennél a bizonyosságnál a hívő? Létezik-e ennél nagyobb személyes örömhír? Ezen a ponton tisztán megérthetjük azokat a szobrászokat, akik a kereszttutak Golgota-ábrázolásain a jobb lator alakját saját magukról mintázták. Isten kegyelme szól, évezredek óta. Nyitott a bűnhődők felé, nyitott a megkésett és az oktalan megtérők felé is.

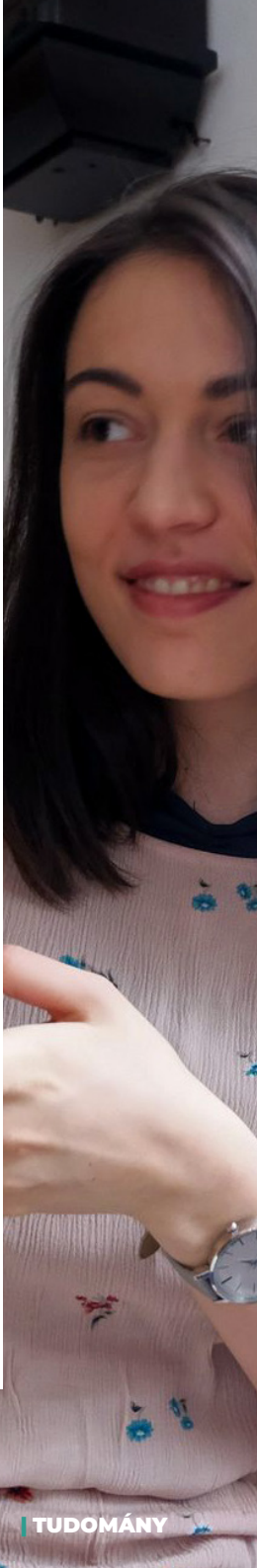
Paradicsom a paradicsomban

TUDOMÁNYOS FORTÉLYOK LENGYEL ANNÁVAL,
PLÁNTÁLNI VAGY PALÁNTÁZNI?

Mitől (lesz) paradicsomi a paradicsom?

Lehet-e zamatos, friss paradicsomot enni a paradicsomban? Vagy csak az íze, színe paradicsomi? Ha ennyire jó, akkor hogyan termeszthetjük meg magunknak? A tavasszal aktuális palántázás titkai előtt a név rejteleyeit ismerjük, ízleljük meg. A legtöbb európai nyelvben a dél-amerikai nevét vették át spanyol közvetítéssel. A magyar édeni utalás valóban olyan különleges volna? Közép-Európában több nyelv is őrzi a paradicsomot az ízes termésű növény megnevezésében: a horvát, a szlovák, a cseh és a szerb is, sőt az ausztriai német nyelvjáráások is Paradeiser néven emlegetik. A magyar nyelvbe is valószínűleg a németen keresztül érkezett a paradicsomalma szó, amiből mára csak a paradicsom maradt. Amikor Európába került, aranyalmának (ezt az olasz pomodoro őrzi) vagy paradicsomi almának kezdték nevezni a vonzó, élénk színű, almaszerű és jókora gyümölcsű növényt. A paradicsomalma idővel paradicsommá rövidült, ami nem egyedi jelenség a magyar nyelvben.

Száz éve még gyakori volt a paradicsomalma elnevezés, a lexikonok is így utalnak rá. A Pallas nagy lexikonában almaforma bogyójú, nagy, sok maggal rendelkező hasznos növényként említik, ami olykor sárga is lehet, Dél-Amerikából származik és ételek főzéséhez használják gyümölcsét. Az említett lexikon még a paradicsomkörtét is ismerteti, amely a paradicsomalmánál kisebb, körte formájú és leginkább savanyúságként teszik el télire. Az elmúlt 200 év rengeteg kertészeti újságában, folyóiratában is szerepel paradicsomalma, egyre gyakoribb és kreatívabb receptötletekkel (akit érdekelnek az ilyen hazai paradicsomtörténeti érdekességek, az Arcanum adatbázisaiban található inycsiklandó inspirációt). Már az 1850-es évek lapjaiban utasítást kaphat a bevállalós paradicsomfogyasztó, hogy a magokat eltéve miként nevelhet növényt belőlük, de a konyhai felhasználásának bőséges lehetőségeiről is olvashatunk: sültve, tojással, töltve, befőttnek, uborkasalátához hasonlóan elkészítve ajánlják, de ekkoriban még úri éteknek számít. Az első (1651) magyarországi említésétől kezdve eleinte inkább dísznövény a szépen

pirosító termése miatt. Az egyszerűbb emberek között a paradicsom levének télire elrakása, levesként, mártásként való felhasználása terjedt el, télen a betegeknek ajánlják. Meglepő alkalmazása is akadt, a marhavész ellen javasolták, hogy a beteg marhának a paradicsom levéből készült főzetet adagolják naponta háromszor. De térjünk vissza az emberekhez... Nagymamám mesélte, hogy még néhány emberöltővel korábban főként levesnek vagy mártásnak készítve fogyasztották a falusi emberek a paradicsomot. Elmondása szerint az ötvenes években a falubeliek csodálkoztak, hogy a papék nemcsak főzésre használják a paradicsomot, hanem nyersen is eszik. Meg is jegyezték maguk között, hogy csak az állatok eszik nyersen a zöldséget, ráadásul a papéké még formára is más. Mára rengeteg színű és formájú paradicsomot ismerünk, könnyen hozzá is juthatunk - nem meglepő, hogy friss fogyasztáshoz is egyre több embernek jön meg a kedve, hiszen annyira vonzó a színek, formák, méretek és zamatok sokfélesége, amelyekkel a paradicsom kínálja magát: a klasszikus almaszerű, cherry, koktél, Róma, San Marzano, körte, ovális, piros, narancs, zöld, zebra, majdnem fekete vagy az ún. szívárványparadicsom a gyümölcsök tág választékát bizonyítják.

Meglepő lehet a gyümölcs a paradicsom vonatkozásában, de nem újkeletű vita, hogy zöldség-e vagy gyümölcs a paradicsom. Ennek a vitának nincs egyértelmű megoldása, hiszen botanikailag gyümölcsnek számít. A termését (fructus) illetően bogyónak számít, a zárvatermők közül a húsos termések közé tartozik a bogyótermés (bacca). Ezzel szemben a zöldség viszont nem botanikai fogalom. Így az sem hazugság, hogy ez egy zöldség, a gasztronómiában, felhasználását tekintve helyes így emlegetni - azért szokták a zöldségek közé sorolni, mivel a többi gyümölcshöz képest általában kisebb a cukortartalma és az étkezésekben sem szokott desszertként megjelenni.

Régen a befőzéshez szükséges paradicsom a kukorica közé vetve is megtermett, de aki több és jobb termést igényel, annak körültekintően

kell gondoznia a paradicsomtöveket. A melegágyas termesztés is elterjedt volt hazánkban. Manapság leginkább fóliaházakban, szántóföldben vagy egy picike terasz kaspóiban találkozunk vele. Azt mondják, hogy egy növény nevelése megtanít a gondoskodás felelősségére. Vajon a palántázás taníthat valamit a gyülekezetplántálásról? Erre nem ígérek választ, de azt elárulom, hogy a paradicsomot hogyan kell nevelni a bő és egészséges terméshozam érdekében. A szerkesztők kérésére ezeket a lépéseket nagymamám bölcs tanácsával írom le.

Ameddig a paradicsom a konyhaasztalra kerül, sokat kell dolgoznia a kertésznek. Lehet ipari mennyiségben is termesztelni, üvegházakban, föld sem feltétlenül kell hozzá - ebbe valószínűtlen, hogy belefognánk, így inkább a hobbykertészek titkaiba tekintsünk be. Valamikor február végén, amikor a délutáni napsugarak egészen barátságossá teszik a szobát, és a nyár szépségére emlékeztetnek, a kertésznek eszébe jut, hogy az ősszel gondosan eltett földet elővegye a fészerből (hiszen a kertét lehet, hogy még hó takarja) és kis edényekbe elvesse az ősszel eltett magokat. A vetést február végétől kora ápriliséig a legjobb elintézni. A magokat vékony földréteg fedje, amit

nedvesen kell tartani napos helyen. Amikor a kis palántáknak megjelenik a cakkos levelük (második sor) ideje az átültetésnek, szaknyelven pikérozásnak/pikírozásnak, tűzdelésnek. Az optimális fejlődésért érdemes egy 10-15 cm mély edényt választani a kis paradicsomokna. Ha környezettudatosan szeretnénk eljárni, akkor az újrafelhasználás jegyében érdemes előre gyűjteni erre alkalmas dobozokat. (Nagyon jól használhatóak a nagyobbacska joghurtos poharak, levágott tetejű sörös/kólás bádógok, mélyebb konzervdobozok. Akár a környezetünket is bevonhatjuk a zöld projektbe, ahelyett, hogy eldobnák ilyen jellegű szemetüket, egy növekvő paradicsom ideiglenes "otthonát" biztosíthatják. Persze a legjobb, ha igyekszünk olyan élelmiszereket vásárolni, amelyek minimális csomagolásban kerülnek a boltok polcára - de új palántázócserépek, műanyagpoharak helyett mindig jobb a már meglévőnek egy új életet adni.) Ezekbe a palántázó edényekbe, legyen az cserép, mély doboz/pohár komposztal kevert, fellazított földet kell rakni, és jó mélyen kell beleültetni a zsenge palántákat, amelyek hamarosan gyarapodni kezdenek. Az átültetett palánták meghálálják, ha napfényes, meleg szobában, majd nappal a szélmentes teraszon tartják

őket. Bármilyen nagyra is nőnek, a szabad földbe az utolsó fagyokig nem tanácsos kiültetni őket (május közepén a fagyoszentek, Szervác, Pongrác, Bonifác, majd 25-én Orbán napján hűlhet le az éjjeli levegő fagypont alá). A palánták néha 40-50 cm-t is eléri, de a kertész nem is ilyen mély gödröt, hanem inkább óvatosan lefekteti egy árokba, hogy csak a teteje látszódjék ki a földből, így a földbe helyezett száron sok járulékos gyökér fakad, és a paradicsomtövet egész nyáron sok táplálékkal látja el. A paradicsom növekedéséhez folyamatos vízellátásra és talajlazításra van szükség, így a kertész, vagy kertészkedő lelkész a kapát és locsolót mindig kéznél tartja. Időnként madzag és olló is szükséges, mert a növekvő szárat a támasztékul szolgáló karóhoz kell rögzítenie, és a talajhoz közeli, valamint a tövet túlterhelő hónaljajtásokat el kell távolítania. Jó lenne azt írni, hogy a hobbykertész csak erjesztett csalánlével permetez - az bár megerősíti a növény leveleit, általában az immunrendszerét - de minden kórokozótól nem védi meg, ezért időnként vegyszeres permetlével is kezelnie kell a töveket. Cserében a sárga virágok helyén hamarosan megjelennek az apró zöld terméskezdemények, amelyek a nap melegétől a fajtájuknak megfelelő méretre, formára és színre

váltak.

A paradicsomot gondolhatjuk bármilyen csodálatosan, jöhet szárazság vagy jégeső, ami elpusztítja, de állhat a nyár az eső és napsütés kedvező váltakozásából is, amikor bőséges, zamatos gyümölcsöt hoz a növény. A munkánk gyümölcseit - a szó legszorosabb értelmében - leszüretelni igazán felemelő érzés lehet. Gyülekezetplántálásban nem mindig jut el idáig egy lelkész, lehet, hogy az utódoknak jut a nyári locsolás, és csak a következő generáció láthatja beérni a munkát. De a legszebb vigasz, hogy mind Isten szolgálatában állnak, aki a növekedést adja.

„Én ültettem, Apollós öntözött, de Isten adta a növekedést. Úgyhogy az sem számít, aki ültet, az sem, aki öntöz, hanem csak Isten, aki a növekedést adja. Aki ültet és aki öntöz: egyek, és mindegyik a maga jutalmát kapja majd fáradozásához méltóan. Mert mi Isten szolgálatában állunk, ti pedig Isten szántóföldje, Isten épülete vagytok”

1Kor 3,6-9

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

Magyar néprajzi lexikon, Szerk. Ortutay Gyula, Akadémiai Kiadó, Budapest 1977-1982
<http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/4-441.html>

A Pallas nagy lexikona, 13. kötet: Nemes ág-Pillér (1896) 736. o.

Gazdasági Lapok, 1854 - 6. évfolyam, 11. szám (az arcanum.hu digitális adatbázisain keresztül)

Pesti Hírlap, 1886. július - 8. évfolyam, 201. szám (az arcanum.hu digitális adatbázisain keresztül)

<https://m.nyest.hu/hirek/az-edeni-gyumolcs-Kalmán-László-Az-edeni-gyümölcs,2013.09.19>

<https://www.duden.de/rechtschreibung/Paradiesapfel>

<http://www.mezogazdasagikonyvtar.hu/hirek-esemenyek/konyvtari-hirek/paradicsom-a-konyvtarbol>

Zárva a paradicsom?

KINÉL VANNAK A KULCSOK
CZENTNÁR SIMON
ÉRTEKEZÉSE

A kulcsok hatalmának jelentősége a Heidelbergi Kátében és a gyülekezeti életben

„Mi a kulcsok hatalma? A szent evangélium hirdetése és a keresztyén egyházfegyelem. Ezekkel nyitja meg Isten a hívőknek a mennyországot, illetve zárja be azt a hitetlenek előtt.”¹

A kulcsok hatalmáról szóló tanítás előzményei, illetve kifejtése a reformáció idején

Ahogy azt a Heidelbergi Káté is jelzi, a kulcsok hatalmáról szóló tanítás bibliai megalapozása elsősorban a Máté 16,18–19 szakasz:

„Te Péter vagy, és én ezen a kősziklán (ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ) építem majd fel egyházamat, és a pokol kapui sem fognak diadalmaskodni rajta. Neked adom a mennyek országának kulcsait (τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν), és amit megkötész a földön, kötve lesz az a mennyekben is, és amit feloldasz a földön, oldva lesz az a mennyekben is (Mt 16,18–19).

A Máté 18,18 szerint Jézus nemcsak Péternek, hanem a tanítványok közösségének is ezt az ígéretet adja: „Bizony mondom nektek: amit megkötök a földön, kötve lesz a mennyben is, amit pedig feloldotok a földön, oldva lesz a mennyben is.” Hasonló megbízatásról olvasunk János evangéliumában is: „A kiknek megbocsátjátok a bűneit, azok bocsánatot nyernek, akikéit pedig megtartjátok, azoknak a bűnei megmaradnak” (Jn 20,23).

A tétel teológiatörténeti előzményei a keresztyénség első századaiba nyúlnak vissza. A II. Helvét Hitvallás utal rá, hogy a római katolikus teológia már igen korán ezzel a tétellel kísérelte meg alátámasz-

¹Heidelbergi Káté, 83. kérdés-felelet.

tani a péteri primátus² intézményét, bár éppen az apostoli korhoz legközelebb álló teológusok, az egyházatyák (többek között Órigenész és Ágoston) nem Péterre, hanem Krisztusra, vagy legfeljebb Péter hitvallására vonatkoztatták Jézus szavait³. Sebestyén Jenő az utóbbi értelmezés örökségét képviselve így fogalmaz: „Az egyházi hatalom lényegében a kulcsok hatalma, amelyet először Péter kapott, miután ő vallotta meg először Krisztus messiánitását.”⁴

Látni fogjuk, hogy az evangéliumokban olvasható oldást és a kötést többen az Ézsaiás 22,20–22 ígéréteinek beteljesedéseként látják, ezen a ponton ugyanakkor kettéágazik az értelmezésük: egyesek az egyház képviselőiben fellépő Péternek, mások Krisztusnak tulajdonítják Dávid kulcsát. Ezek az értelmezések nem mondanak elent egymásnak, csak a gondolatmenetük kiindulási pontja különbözik. A Jelenések 3,7 fényében már egyértelműen látható, hogy Krisztus nyitja ki és zárja be az üdvösség ajtaját, és ezt választott szolgálói keresztül valóságosan gyakorolja már itt, a földön. Jézus ígérete ugyanakkor közvetlenül már Péter életében is beteljesedett:⁵ pünkösdi igehirdetésének nyomán megnyílt az ajtó a zsidók előtt (ApCsel 2), későbbi tanúságtétele nyomán a samaritánusok előtt (ApCsel 8), de később a pogányok előtt is (ApCsel 10). Az ígélet ezután az egyház mindenkorai életében beteljesedik, mindazokban, akiket Péter képviselt.

A reformáció idején különösen égető problémaként jelentkezett az egyházi hivatalok tekintélyének kérdése, ezért érthető, hogy a reformátorok iratai, illetve a hitvallások is külön tételben foglalkoznak a kulcsok hatalmával, és sokszor kifejezetten a római katolikus apostoli folytonosság (successio apostolica) tanával kapcsolatban fogalmazzák meg kritikájukat. Luther, Kálvin és az „újítók” nem újraértelmezni kívánták ezt a tanítást, hanem inkább visszatérni a Máté 16,18–19 helyes magyarázatához.

A Debrecen-Egervölgyi Hitvallás maga is megjelöli azokat a régi egyházi forrásokat (mindenekelőtt az egyházatyákat), akikkel egyetértésben és összhangban látja saját tanítását: a hitvallás szerzői így említik Augustinus, Ambrosius, Chrysostomos, Hieronymus és Cyprianus nevét.⁶

A fenti megállapításaink igazolását látjuk mindenekelőtt Luthernél, aki – a reformáció harcainak frontvonalában – a leginkább összetűzésbe került a hivatalával visszaélő egyházvezetéssel, s így nem véletlenül tér vissza műveiben újra és újra a kulcsok hatalmának témájához, hogy tisztázza az egyházi felsőbbség szerepének kérdését. 1530-ban külön művet is szentel a tanítás kifejtésének, de igehirdetéseiben is előszeretettel veszi elő a kérdést. A kulcsokról című, szenvedélyes hangvételű művében „drága” és „kedves” tanításnak nevezi a kulcsokat,⁷ s helyenként még az ironikus megjegyzéseket sem kerülve leplezi le a tétel megalapozására szolgáló bibliai alapszövegek téves értelmezéseit (Máté 16,19; 18,18), valamint azt a kiterjedt és bonyolult egyházjogi építményt, melyet ennek ürügyén a pápaság megalkotott. Luther szerint a korabeli egyház minden lehetséges földi és mennyei hatalmat igyekezett magához ragadni azzal, hogy ebből a tanításból kiindulva magának tulajdonította a „hatalom kulcsát” és a „tudomány kulcsát,” azaz minden létező emberi hatalom és tan felett kinyilvánította uralmát.⁸ A kötés félremagyarázásával a pápa inkább parancsol és törvényt hoz, mellyel rabba teszi és megfosztja szabadságuktól a lelkeket, míg Krisztus kötése „a lelkiismeret megszabadításáról és a bűnöktől való megmentésről” szól.⁹ A kötés és oldás nem utalhat a mi cselekedetünkre, ugyanis a mennyet valójában Krisztus nyitotta meg halála és feltámadása által.¹⁰ A kötésben és oldásban megfogalmazódó fenyegetés és ígélet tehát Isten cselekedetére mutat, nem pedig a miénkre, s ezért azokat csak hittel ragadhatjuk meg, nem mi eszközöljük ki.¹¹ A kulcsok tehát nem a földi fele-

²A Második Helvét Hitvallás, XVIII/22 (115).

³Osborne: Matthew, 627.

⁴Sebestyén: Református Dogmatika, 106.

⁵Osborne: Matthew, 628.

⁶Debrecen-Egervölgyi Hitvallás, 132.

⁷Luther: A kulcsokról, 105.

⁸Uo., 137–138.

⁹Uo., 108.

¹⁰Uo., 109.

¹¹Uo., 110.

melésre vagy kiátkozásra adattak az egyháznak, hanem az igehirdetői és tanítói szolgálatra. Azért hagyta Krisztus a földön a kulcsokat, hogy már itt megtörténjen az oldás és kötés: Isten a szóbeli ige által bocsátja meg a bűnöket, melyeket ránk, földi szolgálóira bízott.¹² Ahogy egy 1522-es igehirdetésében is mondja: „Mert ha azt hirdetjük: »Aki hisz, üdvözül« (Mk 16,16), akkor ez nyitást és oldást jelent. Ám ha ennek éppen az ellenkezőjét: »Aki pedig nem hisz, elkárhozik« (Mk 16,16), akkor ez bezárást és megkötözést sugall.”¹³ A Péternek adott megbízatással tulajdonképpen ezt mondja Jézus: „ha ti oldotok és kötök, úgy már én is oldottam és kötöttem.”¹⁴

1536-ban a schmalkaldeni cikkelyekben Luther három módot sorol fel, melyek útján az evangélium kifejti hatását („tanácsot és segedelmet [ad] a bűn ellen”): „Első módja az élőszóbeli Ige, amelyben bűnök bocsánatja hirdettetik az egész világnak; ez az evangéliom tulajdonképpeni tiszte. Második a keresztség. Harmadik az oltári szentség. Negyedik a kulcsok hatalma és az együttérző hittestvérek vigasztalása.”¹⁵ Tehát már Luthernél megtaláljuk az igaz egyház életgyakorlatáról tanúskodó három ismertetőjegyet.

A kulcsokkal kapcsolatban Luther gyakran ismételt gondolata, hogy a hivatalt nem egy személyben Péter kapta, hanem az egyház; s ez a megbízatása elsősorban nem is az ítéletmondást jelenti, hanem a segítséget és vigasztalást, melyet a bűntől terhelt ember az igehirdetésen keresztül megszólaló evangéliumban kap: „a feloldozás, vagyis a kulcsok hatalma szintén Krisztus által az evangéliumban szertett segedelem és vigasztalás a bűn és rossz lelkiismeret ellen...”¹⁶ Luther, aki maga is úgy élte meg újjászületését, mint aki „nyitott ajtón keresztül” lépett volna be az Édenkertbe,¹⁷ ezt a tanítást sem szemlélhette a megváltás öröme nélkül. Számára a kulcsok hatalma mindenekelőtt azt az örömhírt fejezi ki, hogy az egyházban továbbra

is hangzik a bűnbocsánat evangéliuma – az igehirdetésben közösségi, a gyógyásban egyéni szinten.

Heinrich Bullinger az 1556-ban kiadott, A keresztyén vallás summája című művének hatodik részében, a XVII. fejezetben, közvetlenül az igehirdetés szolgálatának és a megtérésnek összefüggésében beszél a mennysorság kulcsairól (A mennysorság kulcsai, amelyeket az Úr a szolgálóknak adott). Bullinger szerint „a kulcsok kérdése, amelyet az Úr az evangéliumban említ, nem más, mint Krisztus szolgálóinak az Isten házában végzett szolgálata.”¹⁸ Érvelésében az Ézsaiás 22,22 textusára épít, melyet a Jelenések 3,7-tel való összefüggésében – a kulcsokról szóló tanítás alátámasztásaként – előszeretettel említi az egyházi hagyományt.¹⁹ Bullinger ugyanakkor nem vonatkoztatja ezt a helyet azonnal Krisztusra. Értelemezése szerint az Úr azért helyezte Eljákím vállára Dávid házának kulcsát, hogy ő legyen az udvarmester; az udvar-

¹²Uo., 152.

¹³Luther: A keresztyén közösség alapja, 249.

¹⁴Luther: A kulcsokról, 150.

¹⁵Luther: A Schmalkaldi cikkek, 45–46.

¹⁶Uo., 48.

¹⁷Virág: Dr. Luther Márton önmagáról, 73–75.

¹⁸Bullinger: A keresztyén vallás summája, 119.

¹⁹Debreceen-Egervölgyi Hitvallás, 132; Osborne: Matthew, 628; Horton: The Christian Faith, 893

mester pedig mindig a király rendelkezései szerint cselekszik – azaz továbbra sem ő az úr, hanem csak szolgálja. Bullinger Krisztust a ház Urával azonosítja, akinek a kezében van az ország és az üdvösség, és „az Ő személyes rendelkezése szerint” adja át szolgálóinak a kulcsokat, hogy az embereket „az Ő országába, azaz az egyházba és az üdvösségbe beengedjék vagy abból kizárják.”²⁰ Ez a nyitás és zárás az ígértetés szolgálatán keresztül történik, amikor a hallgatók felismerik az örök élethez vezető utat és azon járnak, azaz Krisztusban hisznek; a hitetlenek előtt azonban bezárul a mennyország. „Itt azonban mindenki pontosan tudja, hogy senki nem bocsátja meg a bűnöket, csak egyedül Isten,“ azaz egyedül a Szentnek és Igaznak van joga arra, hogy megnyissa és bezárja az ajtót (Bullinger itt már a Jel 3,7-re utal).²¹ Isten megerősíti a szolgák földön elmondott szavait, de a belépés feltételét továbbra is Ő szabja meg. A szolgák csak az Uruk jóváhagyásával hirdethetik a nyitást és a zárást.

Az imént említett művében Bullinger csak egy rövid bekezdést szán a pápai hivatalal szemben megfogalmazott kritikának. Tíz évvel később, az 1566-ban kiadott II. Helvét Hitvallás XVIII. fejezetében (Az anyaszentegyház szolgáiról, rendeltetésükről és kötelességeikről) ugyanakkor már külön cikkely szól a péteri primátussal szembeni polémiáról (Mikor és hogyan került egy a többiek elé?). A szerző itt Jeromosra hivatkozik, aki maga is elítélő hangon szólalt fel az ellen, hogy „az ördög ösztönzésére versengések támadtak [...] vallás dolgában.”²² A kulcsok hatalmáról szóló részben hasonló bibliai helyekkel támasztja alá érvelését, mint a korábbiakban, és hangsúlyozza: az egyházi személyekre bízott hatalom csak hivatali, illetve szolgálati hatalom, melyet a teljes hatalommal uralkodó Krisztus határoz meg.²³

Kálvin János az Institutióban már az egyházzal szembeni szolgálat alapvetésében megemlíti a kulcsokat, később pedig több

fejezetben keresztül tárgyalja a pápasággal szemben felhozott ellenvetéseit.²⁴ Az egyház a bűnbocsánat helyszíne; tehát az Úr nem másol, hanem az egyházban részesíti kegyelmében az embereket.²⁵ Később kifejezetten az egyházfegyelmével kapcsolatban hozza elő újra a témát.²⁶ A kulcsok tisztének gyakorlása lehet nyilvános és egyéni, azaz az ígértetésben és a személyes beszélgetésben is megvalósulhat, de tartalmilag minden esetben „az üdvösség tudományának” elsajátításáról szól.²⁷ Három fontos megjegyzést fűz Kálvin ehhez a tanításhoz: Isten előtt csak bűneink elengedése árán állhatunk meg, a magunk szentsége okán sohasem, a bűnbocsánat hirdetése az egyház tiszte és tulajdona, ezért csak az egyház közösségében nyerhetjük el; végül pedig a bűnbocsánatot az egyház szolgálja, lelkészei hirdetik meg számunkra. Érdekes, hogy Kálvin ezen a helyen először nem is a korabeli római katolikus tanítással vitatkozik, hanem az anabaptistákkal, akik nem akartak tudni az egyházi intézés utáni visszafogadról.²⁸

Kálvin tanításában a kulcsoknak köszönhetően az egyházi élet szorosan hozzákapcsolódik a keresztyén tanítás szívéhez, az „üdvösség tudományához.” A tartalmi kötöttség mellett nagy megtiszteltetésben is részesülnek az egyház szolgálói: ígéretet kapnak arra, hogy a személyes számon tartásnak, illetve az ígértetésnek rendkívüli jelentősége van Isten tervében, hiszen az Úr ezeken keresztül hirdeti meg a bűnbocsánatot, azaz nyitja meg és zárja be az üdvösség ajtaját az emberek előtt.

Az 1562-es Debrecen-Egervölgyi Hitvallás az ekkleziológiai részen belül közvetlenül a bűnvallásról (gyónásról) és a feloldozásról szóló részeket követően beszél a kulcsok hatalmáról. Az oldás és kötés tisztének kérdésében a külső és belső kulcsok fogalmának megkülönböztetésével tisztázza az egyházi szolgák szerepét: „A kulcsok hatalma függ az Isten kegyelmétől és Krisztus érdemétől. Kinek a Szentlélek bensőleg

²⁰Uo.

²¹Uo., 120.

²²A Második Helvét Hitvallás, XVIII/22 (115).

²³Uo.

²⁴Kálvin: Institutio, 4,6–8 (220–266).

²⁵Uo., 4.1.21–2 (169).

²⁶Uo., 4.12.10 (322).

²⁷Uo., 4.1.22 (169).

²⁸Uo., 4.1.23 (170).

megbocsátott, annak csak külsőleg bocsáthatják meg bűneit a lelkipásztorok. Tehát a Szentlélektől függ a kulcsok tekintélye és hatalma.”²⁹ Tehát az oldást és a kötést közvetlenül a Szentháromság művének tekintí, az egyházi szolgák pedig ezt a kötést és oldást Isten igéjével „bizonyítják.”

A Heidelbergi Káté tanításának áttekintése

A Heidelbergi Káté a 31. úrnapján tárgyalja a kulcsok hatalmáról szóló tanítást, és a sákramentumok, pontosabban az Úr szent vacsorájának témájához szorosan kapcsolódva magyarázza meg annak jelentését a 83–85. kérdés-feleletben.³⁰ A Káté által megmutatott sákramentumi gyakorlat tükrében világossá válik, hogy az igehirdetés és az egyházfegyelem rendkívüli jelentőséggel bír az egyház életében: mindezek kulcsok, melyek a mennyország ajtaját nyitják ki és zárják be. E hármas körben (igehirdetés, sákramentumok és egyházfegyelem) az igaz egyház jegyeit ismerjük fel, de nem pusztán úgy, mint egy szempontrendszer elemeit, hanem úgy, mint az egyház életét szervesen meghatározó cselekményeket.

A Heidelbergi Káté tehát az úrvacsorához köti az oldást és a kötés hivatalát, sőt, a hitetlenek sákramentumoktól való eltiltását kifejezetten az egyház kötelességének nevezi. Vannak, akik számára ez a gyakorlat elsősre indokolatlannak vagy túlkapasznak tűnik (pl. Eduard Thurneysen így vélekedik³¹), a Káté által javasolt eljárás azonban semmiképpen sem önkényes eszköze az egyházfegyelemnek, hanem az apostol intéséből fakad (1Kor 11,28–29), illetve abból a felismerésből, hogy az úrvacsora a hit és a közösség gyakorlásának legbensőségesebb megnyilvánulása. A megvonás tehát nem megtorlás vagy megalapozatlan tekintélygyakorlás a hitetlenekkel szemben, hanem – amint arra a 82. kérdés-felelet is utal, – éppen az ember (az egyes emberek és a közösség egésze) védelmében szól. Pál intése arra emlékezteti a gyülekezet tagjait, hogy Isten szövetsége és kegyelme rendkívüli ajándék, ezért a sákramentumoknak minden időben megbecsült helyet kell elfoglalniuk a gyülekezet életében. Aki pedig „hitetlen és istentelen”, az Isten haragját vonná magára az úrvacsorában, mert úgy venné magához a bűnbocsánat jelét, hogy közben a szívében elutasítja a bűnbocsánatot. Tavaszky Sándor így értelmezi a Káté útmutatását: „Az egyházfegyelem tehát nem a bűn megtorlása, mint valami büntetőjogi eljárás, hanem mint igehirdetés a legmagasabb értelemben vett építő

²⁹Kiss: A XVI. században tartott magyar református zsinatok végzései, 133.

³⁰A Heidelbergi Káté, 83–85 (44–45).

³¹Thurneysen: A lelkigondozás tana, 27–28; idézi: Fekete: A Heidelbergi Káté magyarázata, 378.

aktus. Egyházfegyelem alatt lenni annyi, mint Isten megmentő szeretete alatt lenni.”³²

Zacharias Ursinus és Caspar Olevianus két további kérdés-feleletben részletezi a kulcsokról szóló tanítást: ezek bemutatják, hogy „hogyan nyílik meg és zárul be a mennyország” az igehirdetés (84. kérdés-felelet) és az egyházfegyelem (85. kérdés-felelet) szolgálatán keresztül.

„Hogyan nyílik meg és zárul be a mennyország a szent evangélium hirdetésével? Úgy, hogy Krisztus felhatalmazása szerint a hívőknek együtt is, személyesen is tudtul adja: Isten Krisztus érdeméért minden bűnüket valóságosan megbocsátja, valahányszor az evangélium ígérését igaz hittel elfogadják. Viszont minden hitetlennek és képmutatónak tudtára adja, hogy mindaddig rajtuk van Isten haragja és az örök kárhozat, amíg meg nem térnek. Ez az evangéliumi tanúság, amely szerint Isten mind most, mind a jövő életben ítél.”³³

Az igehirdetés (azaz az evangélium hirdetésének) közösségi egyéniszipintzen is megnyitja a bűnbocsánat lehetőségét a hívők előtt, a hitelenség esetében pedig ítéletet hirdet. Úgy tűnik, az oldás és a kötés szolgálata a Kátében egyszerre bír jelenkori és eszkatológiai dimenzióval, mivel az ítélet alapja minden időben Krisztus és a Krisztusba vetett hit lesz. Azzal, hogy az evangéliumot tanúságnak nevezi, a Káté az igehirdetés felelősségét is hangsúlyozza.

„Hogyan nyílik meg és zárul be a mennyország a keresztyén egyházfegyelemmel? Úgy, hogy Krisztus felhatalmazása szerint azokat, akik névleg keresztyének ugyan, ám a keresztyén tanítástól és életfolytatástól elszakadtak, testvéreileg többször meg kell inteni. Ha tévelygésükkel és bűnükkel fel nem hagynak, le kell leplezni őket a gyülekezet előtt, vagy a gyülekezet megbízottai előtt. Ha ezek intésére sem térnek meg, akkor a gyülekezet zárja ki

őket a maga sákramentumi közösségéből, és Isten is kizárja őket Krisztus országából. De mihelyt igazi javulást ígérnek, s arról tanúságot is tesznek, akkor Krisztus és az egyház tagjaiként vissza kell őket fogadni.”³⁴

Az egyházfegyelem kérdésében a Káté szerzői mind az elmélet, mind pedig a gyakorlat szempontját az egyház figyelmébe ajánlják, amikor hangsúlyozzák, hogy az íntést a „tanítás és életfolytatás” („tanfegyelem és életfegyelem”³⁵) tekintetében elszakadt tagok felé szükséges alkalmazni, s abban mindenekelőtt a testvéri hozzáállás és a Jézus által kijelölt fokozatosság elve a követendő út (Mt 18,15–18). Itt is határozottan megmutatkozik, hogy az egyházfegyelem célja nem az elhamarkodott ítélethirdetés, hanem Isten szentségének és szeretetének együttes szem előtt tartása a gyülekezetben, s ennek nyomán a megtérés és a visszafogadás.

Karl Barth 1948-ban kiadott, befejezetlen kátémagyarázatában ezekre a kérdésekre már nem jutott magyarázat, de a tételmondatát elolvashatjuk. A Káté gondolatmenetét Karl Barth a közösségi és egyéni szempont szem előtt tartásával foglalja össze, és önvizsgálatra hívja az egyházat: valóban úgy éli meg a hitét, mint „felelős életdöntést”?

„Az élő gyülekezetben az evangélium hirdetése és annak eseményszerű megbizonnyítása a keresztségben és az úrvacsorában azzal az üdvös erővel bír, hogy minden egyes tag hitét és a közösség hitét is vizsgálja mind tárgya, mind jellege terén, és felelős életdöntésként vizsgálva a hitelenekektől azt megkülönbözteti.”³⁶

Kinek a tiszte tehát az oldás és a kötés? A Heidelbergi Káté egyértelműen Istennek tulajdonítja a hatalmat, aki nem egy személy kezébe helyezte a kulcsokat, hanem az egyház igehirdetésében és közösségében mutatja meg, hogy Igéje „élő

³²Tavaszy: Református keresztyén dogmatika, 268.

³³Heidelbergi Káté, 84. kérdés-felelet.

³⁴Heidelbergi Káté, 85. kérdés-felelet.

³⁵Fekete: A Heidelbergi Káté magyarázata, 374.

³⁶Barth: A keresztyén tanítás a Heidelbergi Káté alapján, 130.

és ható” (Zsid 4,12). Péter és a gyülekezet nem képes fenntartani, megőrizni az egyházat; csak annyit tehet, hogy bizonyosságot tesz a Messiásról.³⁷ Az egyház nem ítélkezhet büszkén vagy önkényesen, hanem egyedül alázattal és csodálattal fogadhatja Jézus ígérését: „Aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket elutasít, engem utasít el, és aki engem elutasít, az azt utasítja el, aki elküldött engem” (Lk 10,16). Krisztus követői csak istenfélelemmel szemlélhetik Isten munkálkodását, amikor azt látják, hogy igehirdetésük és életük „Krisztus jó illata [...] Isten dicsőségére az üdvözülők és az elkárhozók között” (2Kor 2,15–16). Nem tehetünk mást, csak Pállal együtt alázattal kérdezhetjük: „De ki alkalmas erre?”

A kulcsok hatalmáról szóló tanítás helye a református dogmatikában

A reformátoroknál egyöntetűen látható, hogy a kulcsok hatalmának tanítása az

ekkléziológia tételén belül foglal helyet. A Heidelbergi Káté a sákramentumokat követően, más hitvallások és művek a bűnbánat és a feloldozás, az igehirdetés, illetve az egyházi szolgálatok rendje (tisztviselők) témájával kapcsolatban érkezik el ehhez a kérdéshez.

Tavaszy Sándor a Káté logikáját követve az egyháztanról szóló fejezetben, azon belül pedig az egyház jegyeit követően tárgyalja a kulcsok hatalmát, és úgy beszél róla, mint amely „az »igazi« egyház élettevékenységének alapja.”³⁸ Sebestyén Jenő dogmatikája az egyházkormányzásról szóló fejezet után mutatja be az egyház hatalmának kérdését.³⁹ Fekete Károly hasonló fogalomkörrel dolgozik, amikor a potestas docendi (igehirdetés) és a potestas disciplinae (egyházfegyelem) hivatalának összefüggésében helyezi el a tételt, s ezzel az elméletet a gyakorlati jelentőségében vizsgálja, célját pedig a misszióban és a lelkipozícióban találja meg.⁴⁰

³⁷Osborne: Matthew, 631.

³⁸Tavaszy: Református keresztyén dogmatika, 270.

³⁹Sebestyén: Református Dogmatika, 106.

⁴⁰Fekete: A Heidelbergi Káté magyarázata, 379.

A kulcsok tehát – amint azt említettük – az egyház életét szervesen meghatározó cselekmények, Fekete Károly szavaival fogalmazva: „Az ígét nemcsak hirdetni kell, hanem érvényt is kell neki szerezni.”⁴¹ Ezt felismerve állítja Michael Horton, hogy az egyház küldetése tulajdonképpen azonos az egyház ismertetőjegyeivel.⁴² Horton megjegyzésének fényében úgy látjuk, hogy a kulcsok hatalmáról szóló tanítás nem pusztán függelék a keresztyén hitvallásban, és nem is csak egy időleges vitatéma (azaz nem csupán egy kordokumentuma a római katolikus teológiával szembeni polémiáknak), hanem egy olyan határozott iránymutatás, mely egyrészt missziói megvilágításba helyezi az egyház életét, másrészt – a tekintélyt Istenre visszavezetve – Isten hatalmának fényében mutatja meg az igehirdetés, a sákramentumok és az egyházfegyelem jelentőségét. A kulcsok tanításának köszönhetően az egyház felelősséggel végzett szolgálatát elhelyezhetjük a hit és a misszió koordináta-rendszerében.⁴³ Így látja meg ennek a szolgálatnak a missziói irányultságát Szűcs

Ferenc is: „az igehirdető egyház részesedik abban az örömben is, hogy ajtónyitó szolgálata nyomán sokakat lát belépni a menynek országába.”⁴⁴

A kulcsok hatalmáról szóló tanítás jelentősége a gyülekezeti életben

Úgy tűnik, a kulcsok hatalmáról szóló tanítás háttérbe szorult az egyházi életünkben, pedig az abban felvetett kérdések segíthetnek gyülekezeti szolgálatunk helyes hangsúlyainak megtalálásában, a hívők identitásának formálásában, az egyházban betöltött szerepek tisztázásában. Ha valóban időszerűnek ismerhetjük fel a Heidelbergi Káté lelkületét és meglátásait, vajon miben tudjuk azokat korunk kihívásai között is alkalmazni a szolgálatunkban?

A kulcsok szerepe az igehirdetésben

– A kulcsok hatalmáról szóló tanítás segít annak megértésében, hogy a keresztyének – s mindenekelőtt a szolgálatban eljárók – szavaiknak rendkívüli jelentősége, súlya van. Vajon mennyire vagyunk tudatában annak gyülekezeteinkben, hogy az igehirdetés égető szükség és rendkívüli felelősség? S van, aki felelősséget vállal az igehirdetés tartalmáért? (Ezért szükséges elismerni az egyházi hivatalokat, a pásztori, presbiteri, tanítói és diakónusi szolgálatot.) Konrad Stock az igehirdetés felelőssége mellett a „teológiai kompetencia” (theologische Kompetenz) szükségességét is hangsúlyozza az egyház szolgálatában.⁴⁵

Vajon úgy tekintünk az igehirdetés szolgálatára – akár az evangélizáló, akár a tanító prédikációkra –, hogy egy-egy ilyen alkalom életet meghatározó jelentőségű lehet a hallgatóink számára? Ilyen szempontból minden alkalom rendkívüli, mert nem tudhatjuk, hogy ki az, aki számára ilyenkor nyitottunk ajtót, és ki az, aki előtt bezárult az ajtó.

⁴¹ Uo., 374.

⁴² Horton: *The Christian Faith*, 894.

⁴³ Fekete: *A Heidelbergi Káté magyarázata*, 375.

⁴⁴ Szűcs: *Hitvallásismeret*, 118.

⁴⁵ Stock: *Einleitung in die Systematische Theologie*, 250–251

Az sem mindegy, hogy mi előtt nyit vagy zár be ajtót az igehirdetésünk. A kulcs metaforája az ókori világban a hatalomhoz, a felsőbb tudáshoz való hozzáférést jelképezte, illetve a mennyei birodalom megnyitásának képességét.⁴⁶ A Káté egyértelműen megfogalmazza, hogy a keresztyén igehirdetés nem valamiféle intellektuális érdekességet vagy szórakoztató információkat közöl, de nem is érzelmi simogatásul szolgál, hanem tartalma az ember egészét (értelmi és érzelmi képességeit is) magába ölelő, testet és lelket is érintő evangélium. Ha nem a Krisztus érdeméért elnyert bűnbocsánat az igehirdetés alapja, tartalma és célja, akkor az igehirdetés nem a mennyek országa előtt tárja fel az ajtót. A kulcsok hatalmáról szóló tanítás a személyessé válás pillanatában ragadja meg a szótériológiai tanítást. Luther nyomán kimondhatjuk, hogy a kulcsoknak köszönhetően úgy tekinthetünk az igehirdetésünkre, mint amely „a lelkiismeret megszabadításáról és a bűnöktől való megmentésről szól.”

Egyszerre ülteti el bennünk a bizalmat Isten iránt és a felelősségtudatot a szolgálatban, ha tudatosítjuk: a nyilvános és személyes igehirdéseinken keresztül Isten cselekszik. J. I. Packer rácsodálkozik a szuverén Isten munkálkodására az ember szívében, ez a felismerés azonban véletlenül sem tétlenségre indítja őt, hanem arra, hogy átérezze az evangélizáció jelentőségét: ha tudom, hogy Isten cselekszik, akkor ez a felismerés bátorra, türelmessé és imádkozó emberré tesz.⁴⁷ Milyen nagy megtiszteltetés Istentől, hogy szolgálatra választ egyeseket, és eszközként használja őket az új életek születésében!

Joggal kérdezheti a Heidelbergi Káté olvasója, hogy hol található a szövegben a missziói lelkület. A felületes vizsgálódó azt a választ adhatja erre a felvetésre, hogy a XVI. században mindenki az egyházhoz tartozott, ezért a reformátorok nem is gondolkodtak még misszióban. A műveik ugyanakkor korántsem igazolják ezt a könnyelmű ítéletet, és világos tanúságát adják annak, hogy nem voltak tájékozatlanok a koruk társadalmának lelki állapotával kapcsolatban. Nem írt volna Luther ilyen nagy hévvel a kereszt teológiájáról, nem

hangsúlyozta volna Kálvin ilyen odaadóan az újjászületés és megszentelődés szükségességét, ha nem látták volna kihívásnak a keresztyén név alatt rejtőzõ szívek állapotát.

Ezzel együtt látható, hogy a Káté valóban a egyházon belüli hitformálódást helyezi előtérbe, és ezért mindenekelőtt az otthoni, illetve gyülekezeti katechézisben kell meglátni a hitvallás útmutatásának gyümölcsöző lehetőségait. Általánosan az evangélium hirdetésében, illetve ott, ahol a hívők forgolódnak: a családokban és a gyülekezetekben.

A kulcsok szerepe az egyházfegyelemben

Sajnos az egyházfegyelem gyakorlata eltűnt gyülekezeteinkből, sőt, sokszor félre is értjük, hogy miről szól. A kiigazítás, az intés ma lehetetlennek tűnik egy közösség életében. Hogyan mondhatná meg bárki a másinak, hogy akár az erkölcs, akár a tanítás szempontjából eltévedt? Korunkban nincsenek téves meglátások, csak eltérő vélemények. Pedig lenne helye a gyülekezeteinkben az egyházfegyelemnek, mely nem mást jelent, mint az egymás számon tartását, intését, tanítását és vigasztalását.⁴⁸ Krisztus testében nem a bibliai alapokon megfogalmazott intés jelenti a szeretetlenséget, hanem éppen a hallgatás és a közömbösség. A gyakorlatban felünk a gyümölcstelenségtől és az elrettentéstől, pedig tíz szeretettel és érdeklődéssel elmondott szó mellett egyáltalán nem tűnik szeretetlenségnek egyetlen intés. Sőt, akit egyébként számon tartanak a gyülekezetben, és aki része a közösség életének, az a bizalom légkörén belül kifejezetten hálával fogadja majd a kritikát is. Az ilyen gyülekezeti tag sajátjának érzi a közösséget, fontosnak tartja a gyülekezeti tagságát, és így az egyházfegyelem is értelmet nyer számára.

A személyes intés tartalmilag meghatározott, és a bibliai tanításnak megfelelő értékeket és prioritásokat követi. Módszerességében Jézus tanítását követi, mely a Máté 18,15–20-ban olvasható útmutatásnak megfelelően a szeretet, az igazsághoz való ragaszkodás és a fokozatosság elvét követi,⁴⁹ s mindvégig szem előtt tartja a célt, mely nem a kirekesztés, hanem elsősorban a visszasegítés és a vissza-

⁴⁶ Osborne: Matthew, 628.

⁴⁷ Packer: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, 116–123.

⁴⁸ Fekete: A Heidelbergi Káté magyarázata, 374.

fogadás.⁵⁰ Ez az intés az evangélium bibliai mintázatában, a bűn felismerése, megvallása, a kegyelem megtapasztalása, valamint a megszentelt, Krisztusnak odaszánt élet keret-történetében lehetséges.

Amennyiben a kulcsok hatalmának tanításán belül helyesen ragadjuk meg az egyházfegyelem lényegét, úgy felismerhetjük, hogy az mindenekelőtt az egymással való törődésről szól. Francis Schaeffer különleges összefüggésbe helyezi a keresztyének közösségében megélt szentséget és szeretetet: ha a gyülekezet tagjai számon tartják, szeretik egymást, akkor az a világ előtt jellé lesz, hiszen maga Jézus ígérte meg tanítványainak:⁵¹ „Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást” (Jn 13,35). Michael Horton helyes meglátása szerint az egyház elsősorban nem azért vállalt felelősséget, hogy a világ életvitelét vizsgálja, hanem hogy önmaga felé gyakorolja az egyházfegyelmet, és így „megőrizze Krisztus nyájának békességét és jólétét a tan és élet szempontjából.”⁵² Természetesen ez nem lehet kifogás arra, hogy ne képviseljük a világban Krisztus szentségét és szeretetét – ez azonban már a világ felé irányuló misszió területéhez tartozik.

Látjuk tehát, hogy a kulcsok hatalmáról szóló tanítás legalább annyira fontos a homiletikai, illetve lelkigondozói hozzáállásunk szempontjából, mint a dogmatikában. Az Isten iránti bizalom és felelősségtudat segít abban, hogy a hit és a misszió, az elmélet és gyakorlat, a tanítás és a kegyes élet összefüggéseiben láthassuk gyülekezeti életünk minden napjait. Amelyik gyülekezet nem gyakorolja a kulcsokat, ott a tagok nem tartják számon egymást; azoknak nem lesz ismertetőjelük a szeretet.

„Hiszen a kulcsok mindarra vonatkoznak, amivel segíteni tudok felebarátaimon: a vigaszra, amit egymásnak nyújtunk; a nyilvános és a magángyónásra, a feloldozásra, de legáltalánosabb értelemben mégis az igehirdetést takarja”⁵³ – mondja Luther.

⁴⁹ A helyes fegyvelmezés útja hasonlóan jelenik meg Luthernél; Luther: A kulcsokról, 156; Szűcs: Hitvallásismeret, 119.

⁵⁰ Szűcs: Hitvallásismeret, 119; Fekete: A Heidelbergi Káté magyarázata, 379.

Felhasznált irodalom

- A Heidelbergi Káté, Budapest, Kálvin Kiadó, 2016.
- A Második Helvét Hitvallás, Budapest, Kálvin Kiadó, 2017.
- Barth, Karl: A keresztyén tanítás a Heidelbergi Káté alapján, Budapest, Kálvin Kiadó, 2013.
- Bullinger, Heinrich: A keresztyén vallás summája, Zürich, Limache Verlag, 1997.
- Fekete Károly: A Heidelbergi Káté magyarázata. Hálaadásra vezető vigasztalás 129 kérdés-feleletben, Budapest, Kálvin Kiadó, 2015.
- Horton, Michael: The Christian Faith. A Systematic Theology for Pilgrims On the Way, Grand Rapids, Michigan, Zondervan, 2011.
- Kálvin János: Institutio. A keresztyén vallás rendszere, II. kötet, Budapest, Kálvin Kiadó, 2014.
- Luther: A keresztyén közösség alapja. Prédikáció Péter és Pál napján, in: Csepregi Zoltán – Fabiny Tibor et al. (szerk.): Luther válogatott művei, 6. kötet, Prédikációk, Budapest, Luther Kiadó, 2015, 242–249.
- Luther Márton: A kulcsokról, in: Masznyik Endre (szerk.): D. Luther Márton Egyházszerzői Íratai, VI. kötet, Pozsony, Wigand K. F. Könyvnyomdája, 1914, 101–165.
- Luther Márton: Luther hitvallása – A Schmalkaldi cikke, Budapest, Hornyánszky Viktor R.-T. magyar kir. udv. Könyvnyomdája, 1937.
- N.-Váradon és Debrecenben 1561. és 1562-dik években tartott zsinatok, és az egri szövetkezés (confoederatio), in: Kiss Áron (szerk., ford.): A XVI. században tartott magyar református zsinatok végzése, Budapest, Magyarországi Protestáns Egyház, 1881, 58–285.
- Osborne, Grant R.: Matthew, in: Clinton E. Arnold (ed.): Exegetical Commentary on the New Testament, vol. 1, Grand Rapids, Michigan, Zondervan, 2010.
- Packer, J. I.: Az evangélizáció és Isten szuverenitása, Budapest, Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, 2001.
- Schaeffer, Francis A.: Ismertetőjelük a szeretet, in: Francis A. Schaeffer: A nagy evangéliumi katasztrófa, Budapest, Evangéliumi Kiadó, 2020, 147–173.
- Sebestyén Jenő: Református Dogmatika, III. Kötet, Budapest-Gödöllő, Iránytű Kiadó, 1994, 106–107.
- Stock, Konrad: Einleitung in die Systematische Theologie, Berlin, de Gruyter, 250–251.
- Szűcs Ferenc: Hitvallásismeret, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Hittudományi Kar, 2007.
- Tavaszy Sándor: Református keresztyén dogmatika, Kolozsvár, Protestáns Teológiai Intézet, 2006.
- Thurneysen, Eduard: A lelkigondozás tana, ford. Varga Zsigmond, Budapest, Református Egyetemes Konvent Sajtóosztálya, 1950.
- Virág Jenő: Dr. Luther Márton önmagáról, Budapest, Ordass Lajos Baráti Kör, é. n.

⁵¹ Schaeffer: Ismertetőjelük a szeretet, 173.

⁵² Horton: The Christian Faith, 896.

⁵³ Luther: A keresztyén közösség alapja, 249.

FOTÓ: KALANDOK ÉS ÁLMOK SZAKMAI MŰHELY

HHH-sok földi paradicsoma

SZAKAVATOTT SZEMMEL
A BÁRKA TÁBORRÓL
PÁLFALVI VIOLA CIKKE

5 év, évente 9 turnus és közel 6500 gyerek. Ez volna számokban Egyházunk Bárka tábora, de mi van a számok mögött?

A történet

Egy olyan táboroztatási projekt, ahol főként hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és fogyatékossgal élő gyerekek vehetnek részt nyaranta hatnapos fejlesztő táborban a Balatonnál. Ez volna szép körmondatban a Bárka tábor, de mi van a körmondatok mögött?

A címszavak, szlogenek, hangzatos számok mögé nézve megtaláljuk azt a kislányt, aki alig 10 éves, de két keze is kevés hozzá, hogy megszámlolja hány nevelőszülőnél élt már és akinek ez a nyári hét jelenti az önfeledt kikapcsolódást. Ott van az a kislány is, akit annyira megérintett az áhítatok üzenete, hogy a tábor végi „Ki mit tud” programra saját dicsőítő éneket írt. Mellettük van egy másik fiúcska „tiszteletes pap néni imádkozzon már velem, mer’ olyan mérges vagyok, de nem akarok senkit bántani” mondata. (Jelen esetben tisztetes pap néni = teológus hallgató.) Ez csak néhány kiragadott momentum abból, amit immáron 4. éve megélnék mindazok, akik szolgálatot vállalnak a projektben. Ugyanis a Bárka táborok lelkeséggel kapcsolatos feladatait a kezdetektől fogva pesti teológus- és vallásánár hallgatók látják el.

A módszer

Habár a projekt jelenleg a Református Egyház legnagyobb gyermektáboroztatási programja, mégsem a mérete miatt egyedülálló. Sokkal inkább azért,

mert a táborok egyszerre jelentenek kikapcsolódást, Krisztussal való találkozási lehetőséget és fejlesztést a résztvevőknek. Mindennek központi eleme az élménypedagógiai módszertan, melynek kidolgozásában és megvalósításában Egyházunk partnere a Kalandok és Álmodások Szakmai Műhelye. Ez a módszer az informális tanulás eszközeivel, gyakorlatilag tudatosan felépített játékokon és a játék közben szerzett élmények feldolgozásán keresztül fejleszti kiscsoportos foglalkozások keretein belül a csoporttagok szociális kompetenciáit. Talán mindnyájunkban felmerült már legalább egyszer a szolgálatban, vagy éppen a szolgálatra készülve, annak a kérdése, hogy mire is helyezzük a fő hangsúlyt: az evangélium hirdetésére szól az elhívásunk, de annyi szociális és nevelési feladat is adódna! A Bárkában ezekre az igényekre egymást kiegészítő módon, egyszerre tudunk reagálni. Így kapcsolódnak össze a reggeli és esti áhítatokon elhangzó bibliai történetek a délelőtti élménypedagógiai foglalkozásokkal, valamint a délutáni és esti egész táborot megmozgató játékokkal.

A hitbeli nevelés és szociális kompetenciafejlesztés mellett a tábori programokban hangsúlyosan megjelenik az egészségfejlesztés, egészségtudatos életre nevelés, digitális kompetenciafejlesztés és a gyermekjogok, gyermekvédelem témaköre is. Ezek a programelemek arra a hiányra reagálnak, hogy a mélyszegénységből érkező gyerekek az otthoni környezetben sokszor a szűkös lehetőségek miatt nem kapnak lehetőséget arra, hogy ezekről a témákról halljanak, tanuljanak.

A bárkában egyszerre van helye a kiemelkedő elit iskolából érkező és a mélyszegénységben élő gyerekeknek. Azoknak, akik első osztályos koruk óta hittanra járnak és azoknak, akik Jézus nevével leginkább csak trágár kifejezésekben találkoztak korábban. Éppen úgy, ahogy a turnusonként kb. 40 fős stábban is helye van a 16 éves ifiseknek, akik a középiskolai közösségi szolgálatukat teljesítik ilyen módon, de helye van a nyugdíj előtt álló rutinos pedagógusnak és az adószakértő jogásznak is. A Projektnek

ugyanis egyik fő célkitűzése olyan inkluzív közeget biztosítani, melyben mindenki megélheti saját értékes voltát és kompetensnek érezheti magát.

Az üzenet

A táborokban turnusonként 2-3 fő foglalkozik a lelkiséggel, tábori nevükön ők a halászok. Adódik a kérdés, hogy mit lehet mondani azoknak a gyerekeknek, akiknek nagy része sokszor a teljes kilátástalanságból érkezik és mire eléri az általános iskolás kort, már több fájdalommal és nélkülözéssel találkozta, mint ami sokaknak egész életükben adatik.

Sokunk számára a jól ismert jános i geszakasz, „Mert úgyszerette Isten a világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta...” (Jn 3,16) néha már-már unásig ismételt mondattá silányul, amit egy-egy beszélgetésben, vagy gyülekezeti alkalmon be lehet dobni, ha nincs kéznél más. A Bárka táborban azonban elemi ereje van ennek az egyetlen versnek, ugyanis az oda érkező táborozók talán még egyáltalán nem, vagy csak nagyon ritkán találkozhattak azzal, hogy szerethetők, hogy az életüknek értéke van. Ezért a hitbeli nevelés ezekben a táborokban azt jelenti, hogy igyekszünk felmutatni a gyermekek és felnőttek számára, hogy habár a környezet nem ezt mutatja, habár a mindennapos élet-valóság egészen más tud lenni, de van reménység az életükre nézve, mert a tábori élmények megkophatnak, de Krisztus jelenléte lehet mindennapos valóság az életükben a hat nap elteltével is csak úgy, ahogy a kapott értékekre is építkezhetnek tovább.

Kinyílt világ

Mit tud elvinni magával az, aki szolgálatot vállal egy ilyen táborban? Rengeteg új módszertani ismeretet, kapcsolatot, kérdést és megfontolást, ami mind-mind kiegészíti az egyetemen tanultakat és színesebbé teszi azt az eszköztárat, amivel majd lelkipásztori, vallásánári szolgálatba indulunk. Olyan témákban válnak jártasabbakká a munkatársak, mint gyermekvédelem, szexuális nevelés,

önismeret, élménypedagógia, testi-lelki egészség kapcsolata, digitális világ, konfliktuskezelés.

Ami viszont mindezekben túlmutat, az annak a megtapasztalása, hogy a Bárka táborok közössége egyben egy olyan mikrovilág, ahol az inkluzív jelleg miatt tényleg mindenkinek helye van. Ez pedig a legkülönbélebb embereket, világlátást, kérdéseket hozza magával, ami segít egy kicsit kitekinteni a megszokott egyházi közege kívülre abba a világba, amiből lelkeket szeretnénk megnyerni Krisztusnak. Ezek a tapasztalatok pedig segítenek abban, hogy a szegénységet ne csak a Gettómilliomosból, a falusi létet ne csak a Mi kis falunk sorozatból és a homoszexualitással kapcsolatos életkérdéseket se a Coming out című filmből ismerje az ember, hanem a közbeszédet aktuálisan megmozgató témák mögé konkrét emberi élettapasztalatokon keresztül nézve szülessenek evangéliumi válaszai az aktuális kérdésekre.

Közös ügyünk

A Bárka projekt nem a nagy és távoli Egyház ügye, hanem a mi ügyünk. Hogyan? Bővebb információ a táborokról az esemény honlapján érhető el (barkatabor.hu). Lehet ez a projekt a közösségünk közös imatémája tudva azt, hogy „Ha az ÚR nem őrzi a várost, hiába vigyáznak rá az örök” (Zsolt 127,1b). A munkatársak jelentkezése minden évben nyitott, így szeretettel várjuk azokat, akik elhívást éreznek erre a szolgálatra.

Szettek közössége

AVAGY MITŐL PARADI-
CSOMI A GYAKORLATI HELY
PAPP ABIGÉL MONDJA
MEG

Milyennek kellene lennie Krisztus földi egyházának? - *teszem fel a kérdést e cikk megírásának elején, és teheted fel a kérdést te is, Kedves Olvasó. És meg is válaszolhatod, hiszen véleménye mindenkinnek van. Főleg az egyházzal. Főleg manapság. De talán régen sem volt ez másképp, csak akkor kevésbé mondták ki az emberek. Ma azonban kimondják. Mert van véleménye a szomszéd Marika néninek, a közmédiának, a hívőknek, a világnak, a melegeknek, egyszerűen majdnem mindenkinek. És ahány ház, annyira nem látni a fától az erdőt, szokták mondani. Ahány ember, annyi vélemény, hogy milyennek is kellene lennie ma Krisztus egyházának, a keresztyén egyháznak. Mit is kellene tennie, hogyan kellene szolgálnia, és hogyan nem? De vajon milyennek kellene valójában lennie?*

Gyakorlati évem során erre keresem én is a választ, hiszen ahány gyülekezet, annyiféle szokás, és mindenhol máshogyan valósul meg Krisztus földi egyházának gondolata. De mi az, amiben minden gyülekezetnek, és magának az egyháznak is egységesnek kell lennie?

Krisztus egyházának krisztusinak kell lenni. Kézenfekvő válasz, de mégis: mit jelent mindez? Hiszen ahány ember, ugye, annyiféle Krisztus-kép... annyiféle egyház- és gyülekezetkép. Az évszázadok során pedig talán mi emberek tettük Krisztust egyházivá, és nem az egyházat krisztusivá, ezért nehéz megfogalmazni mit is jelent a krisztusi egyház. Van, aki úgy gondolja, hogy ebből a „krisztusi” identitásból fakad a teljes elfogadás, a „tartsd oda a másik orcád is” temperamentum, van, aki máshogy

vélekedik. És e cikk írója sem próbálja meg megmondani a frankót, mert a teljes frankó, a szeplőtlen tiszta igazság egyedül Istennél található ebben a kérdésben is - szerintem. Mi emberek csak gondolkodhatunk róla. Gondolkodhatunk máshogy. Különbözően. És együtt is. *Kedves Olvasó, én erre az együtt gondolkodásra hívlak. Olvasd el, én hogyan látom a krisztusi egyházat, hogyan élem meg a saját gyülekezetemben ennek a megvalósulását, mit látok az Ige alapján, és alakítsd ki azt, te hogyan látod, nézd meg: a te gyülekezeted miben más. Értethsz egyet a leírtakkal, és lehet nem egyetérteni. És a végén talán a sok apró különböző látásmódból kikerekedik az, hogy milyennek is kéne lennie Krisztus földi egyházának.*

Na, de térjünk is rá a lényegre: Milyen a krisztusi egyház?

Először is, ami szerintem fontos, hogy egyszerre legyen **isteni** és **emberi**, hiszen maga Krisztus is egyszerre volt Isten és ember. De mit is jelent ez? A szent és a profán találkozását. Azt a harmóniát, amiben a cselekvő Isten és a szolgáló ember együtt jelenik meg. Azt az egységet, ahogy az isteni megjelenik az emberiben, ahogyan Isten áldása, jelenléte láthatóvá válik az emberekből álló egyházban. Azt jelenti, hogy tudunk gyógyítani, tanítani, szolgálni, bűnöket megbocsátani, s mindezt erővel tesszük, nem a magunk erejéből, hanem mert Isten lakik bennünk. És igen, mondhatnánk, hogy Krisztusnak egyszerű dolga volt, hiszen úgy született, hogy egyszerre volt Isten és ember. DE! Az egyház is úgy született, hogy egyszerre volt isteni és emberi. Isten Szentlelke szült minket is. Ő az, aki munkálkodik a krisztusi egyházban, és egyház által. Viszont van emberi oldal is: az átgondoltság (*mit miért, és hogyan teszünk*). Ez nálunk a gyülekezetben nem csak a lelkes részéről, de a gyülekezeti tagok részéről is megvalósul. Akarnak tanulni, akarják érteni a liturgiát, hogy mikor, mi, miért történik. Hogy mi adiaforon, és mi nem az. Aztán fontos az odaforduló jelenlét is, hogy meglátom a másik szükségét, és tudok érte tenni. Erre nálunk remek példa a szegények számára kihelyezett persely, ami mindig kint van, vagy a diakó-

nusi szolgálat az idősek felé- *meglátni a* *szükséget és betölteni azt, ezt jelenti min-* *dez. Elengedhetetlen a szüntelenül imádkozó* *magatartás is. Nálunk például van egyházmegyei* *imanaptár, amiben vasárnapról vasárnapra megvan, hogy melyik* *gyülekezetért és annak lelkészéért imádkozunk.* *Remek dolog szerintem, hogy így hordozzák a gyülekezetek egymást* *imádságban. Aztán emberek felé fordulás,* *a szolgálat is mind-mind a mi, emberi részünk,* *amit nekünk kell megvalósítanunk: családlátogatással, hittannal, beszélgetésekkel, programokkal, hívogatással. Ez*

a kettősség adja az egységet: az isteni és emberi jelenléte a krisztusi egyházban.

Aztán persze fontos az is, hogy **tudjunk dühösek lenni, jókor.** Ez az, ami az isteni mivoltából fakad az egyháznak. És ez az, ami a gyülekezetben, mint az egyház kicsiny egységében sokszor talán máshogy jelenik meg, mint a nagy egyházban. Hiszen mi emberek sokszor nem igazán tudjuk, hogy mikor is van helye a haragnak. Feleslegesen haragszunk, dühöngünk. Fókusz vesztett a haragunk, zabolázatlan, pusztító, és nem építő - ahány hívó, annyiféle harag. Mégis van ahol egységesen kell mindezt képviselnünk, egységesen kell fellépünk. Az emberi haraggal szemben az isteniből kell tanulnunk. Isten, és Krisztus haragja célzott. Nem gyűlölködő, nem önkényes, nem énközpontú. Hanem szent. Arany alma ezüst tányéron, mert jókor nyilvánul meg jó helyen. Ez a harag tanító, megbocsátó, józan. Krisztus nem volt ok nélkül haragos: a tanítványok kicsiny hite miatt, a pénzváltók szentségtelensége miatt dühöngött. Mi, mint Krisztus egyháza ezt sokszor nem tudjuk jól gyakorolni. Haragunk sokszor csap át gyűlölködésbe, ítélkezésbe, nem hoz változást. Pedig Isten haragja erre irányul, hogy változást hozzon abban, ami nem jó, ami nem helyes, ami nem Szerinte való. Persze emberként mindez nehéz, ám ehhez van szükség az önvizsgálatra, a józanságra, az imádkozva figyelő jelenlétre az egyházban. Hogy haragunk is valóban isteni lehessen, változást előidéző, és ne felesleges tusakodás. Hogy tudjunk az adott településen jelen lenni. Felvállalni, ha valami szentségtörő, nem egyházhoz, nem Krisztushoz illő.

Fontos emellett az is, hogy Krisztus földi egyháza **ne legyen ítélkező, de legyen ítélethirdető.** „*Nem mintha önmagunktól, mintegy a magunk erejéből volnánk alkalmasak arra, hogy bármit is megítéljünk; ellenkezőleg, a mi alkalmatlanságunk Istentől van.*” - mondja Pál, és ezzel egyet kell, hogy értsék. Mindezt belátni, ehhez kell a józanság, hogy mi emberként, nem ítélkezhettünk, nem ez a feladatunk, de Isten által megítélhetjük, hogy mi a rossz. Nem is fújhatunk visszavonulót! Hirdetnünk kell, hogy mi a bűn, hogy ítélet van rajtunk, de ezt az ítéletet nem mi emberek, nem mint

egyház hozzuk meg, és szabjuk meg, ha nem az, aki nekünk is Fejünk. Hiszen mi is: mind bűnösök, gyarló emberek vagyunk. Elmondhatjuk, hogy mit mond a Biblia, de se hozzátenni nem tehetünk, sem elvenni nem vehetünk el belőle, és először mindig magunkkal kell kezdenünk a vizsgálatot. Ez nálunk a gyülekezetben nem csupán az igehirdetésekben, de a személyes beszélgetésekben is megnyilvánul. Az igehirdető először mindig magával kezd, mint bűnös-sel, és nem a pálya széléről kiabál be. Emellett a gyerekek tanításában is, úgy, mint hittanoktatás, konfirmációs felkészítő, ifi alkalom. Ezek mind-mind lehetőséget biztosítanak arra, hogy tanítsuk, formáljuk a fiatalabb generációt.

És utoljára, bár van még számos fontos dolog, mégis ezt hoznám ide eléd, Kedves Olvasó: Krisztus egyháza **élő** és **ható**. Virágzik benne az élet. Lehet, hogy nem található meg minden korosztály a gyülekezetekben, vagy nem vagytok sokan, de az egyház nem mennyiségre, hanem minőségre dolgozik. A gyülekezetemben ez úgy valósul meg, hogy igyekszünk bevonni embereket a szolgálatba, hívogatunk, programok vannak. Igyekszünk tanítani a tagjainkat, terelgetni őket a helyes úton, és imádkozunk Isten Szentlelkének munkálkodásáért, és újjáteremtő erejéért. Élünk, és ennek jelét is adjuk, és igyekszünk hatni is. Hatni az emberek életére, gondolkodására, formálni őket Igével, Ige által. Tanítani őket első sorban a gyülekezetben lévőket, de kifelé is nyitunk. Mert ebből az élő és ható jelenlétből a gyülekezetben belül következik az, hogy kifelé is így tudunk megnyilvánulni - élő és ható módon. Hogy képesek leszünk példát adni, formálni a többi embert a gyülekezeti tagok életén keresztül, őáltaluk. Hogy igaz lehessen ránk nézve, hogy: „Mi pedig, miközben fedetlen arccal, mint egy tükörben szemléljük az Úr dicsőségét mindnyájan, ugyanarra a képre formálódunk át az Úr Lelke által dicsőségről dicsőségre.” és mindezt kifelé is képviselni tudjuk.

Nem tudom, Kedves Olvasó a te gyülekezetekben hogyan valósul meg a krisztusi egyház, azt tudom csak, hogy mindig tanulhatunk, mindig formálódhatunk. Lesznek hiányaink, és vannak pozitív dolgaink. Nem vagyunk egyformák, de

egyen-egyenként, mint arra hívtunk, hogy Krisztus arcának egy darabját mutassuk a világ felé, így kiadva a teljes képet. Leendő lelkészként, vallástanárként, teológusként, hittanoktatóként pedig ebben nekünk is nagy felelősségünk van. Merjük jól csinálni, ne elégedjünk meg a félkésszel, a „majd lesz jobb”-al, mert mindig tanulhatunk, és van mit tanulnunk Tőle, aki Szentlelke által hívta életre és tartja fent az Ő nem teljesen egységes, sokszor suta, de attól még gyönyörű, és szent egyházát.

Hangzik a QR kód

PARADICSOMOT VEZÉNYEL
BOZSOKI SÓLYOM PÁL

Amikor komolyzenét hallgat az ember, gondolataink és érzéseink nagyon különbözhetnek. És ha van szubjektív dolog, akkor az, hogy mit hallunk bele egy zeneműbe, az tényleg az. Egy-egy apró témára lélelni, és a darabokat, mint egy csokrot, összeszedni. Ezen elv alapján működnek a tematikus koncertek is. Sajnos most élőben koncertre nem mehetünk, de használjuk ki a technika nyújtotta lehetőségeket.

Egy kalandra invitállak benneteket, ahol az „Édenkert” csokrához pár virágot összegyűjtünk, hogy ezt a bokrétát kirakhassuk a szobánkba – hogy még a négy fal között is rácsodálkozhassunk Isten csodálatos teremtésének hangjaira.

Készítettem egy Spotify és egy YouTube lejátszási listát (kinek, mi a kényelmes), amely egy körülbelül másfél órás zenei anyagot ölel fel. Ide olyan zeneműveket válogattam ki, amik érzésem szerint szorosan kapcsolódnak a Paradicsom témájához. (Természetesen nem várom el, hogy egy ültő helyben végighallgassátok.) És pont ezért nagyszerű az online zenehallgatás. Lehet közben mosogatni, vasalni, tanulni, esetleg egy finom *paradicsom*levest megfőzni, utazni – egyszerűval bármit. (Ha adhatok egy ötletet, akkor először olvassátok el a darabhoz tartozó szöveget, hogy utána olyan füllel tudjátok hallgatni a műveket.)

Most tehát azt szeretném bemutatni: hogyan szólít meg engem Isten – ezeken az első ránézésre nagyon különböző zenéken keresztül. Hogyan mutatkozik meg egy rövid, de mégis elementáris történet. És persze azt is szeretném, hogy Ti is kicsit megálljatok a nagy rohanásban, és megkeressétek, hogy Nektek mit üzen Isten a darabok hangjain keresztül!

Az első darab Antonin Dvořák 9. szimfóniájának II. tétele, vagy ismertebb nevén az „Újvilág szimfónia” (eredeti címe: „Az Új világból”). Ennél találhatóbb címet Dvořák keresve sem találhatott volna a darabnak. Persze ő „akkor még nem sejtette”, hogy majd egyszer egy „szegény teológus-hallgató” nem az Amerikából hazavágyódó szerző üzenetét véli felfedezni, hanem a világ teremtését és a Paradicsomban nyüzsgő

életet „hallja ki belőle”. Így ez a darab minket is „haza hív”. Engedjünk a hívásnak.

Elképzelhető az a zenei letisztultság, ami sugárzik a darabból. Olyan, mintha minden egyes fűszálhoz lehajolnánk, minden színpompás madarat megcsodálnánk, és a főleg magasodó fák ágain átszűrődő fény sugarait szemlélnénk. Egyszóval a tétel, Isten tökéletes teremtésének minden apróságára próbál reflektálni. Az egész gyönyörű mellékétema, pedig már nem csupán a külső dolgokra irányítja a figyelmet, hanem azt a békét is bemutatja, ami a teremtéskor az egész Édenkertet körül lengi.

A második darab *Liszt Ferenc: Consolation No.3-as zongoradarabja*. A mű Desz-dúrban van, ami pontosan olyan elvetemült, mint amelyennek hangzik – de mégis, ahogy hallgatjuk, észrevesszük, mennyire könnyed, hullámzó az egész darab. Hullámzó, mint egy folyó. Egy kis levél útját követhetjük végig, azon a négy édenkerti folyó valamelyikén. De hová visznek minket ezek a folyók?

A válasz **harmadik és negyedik darabban** keresendő, melyek: *J. S. Bach: Harmadik brandenburgi koncertjének első tétele*, és *Edward Grieg: Holdberg szvitjének prelűdiuma*. Mindkét mű bevezet minket egy élettel teli állatvilágba! Boldogan szaladgáló állatokat figyelhetünk meg. De mivel nincsen rózsza tövis nélkül, így mindkét darabban megfigyelhetünk egy nagy feszültséget, melyek előrevetítenek egy közelgő veszélyt. De végül mind a két tétel feloldódik, és „happy end”-re zárul.

Az **ötödik darab** *Csajkovszkij: Op. 11: D-dúr vonósnégyese*. Ebben a darabban nagyon érdekes, hogy a vége felé meglehetősen „ritkul” a zene. Csak egy-egy hangszer játszik – mint, amikor készül a természetet pihenni. Az egész nap történéseit hátuk mögött hagyva, egyre kevesebben lesznek a színen. Míg végül az utolsó közösen behúzott akkorddal szemlélteti, hogy végre minden (és mindenki) elaludt.

A **hatodik darab** *Sergei Rachmaninov: 14*

Románcából az utolsó, a Vocalise. A szerző ezt a darab ciklust eredetileg énekhangra és zongorára írta, ráadásul úgy, hogy szöveget nem adott hozzá. Csak egy magánhangzóval énekeltek végig az énekesek. Ezzel a figyelmet csak és kizáróan, a dallamra irányította. Ezért bátorkodtam ének helyett egy csellóátíratot választani a hallgatásra, hiszen a dallam ugyanaz. (Hát, nincs mit tenni, minden szentek maga felé hajlik a keze...) A darabban, az Édenkert álmába hallgathatunk bele. Abba, ahogy kavarognak mindenfelé. Új és új érzéseket, gondolatokat hoznak fel, de az alaptéma mindvégig megmarad. És ez az alap nem más, mint a *boldogság*. Hiszen mi másról álmodtak volna?! Ott éltek a legcsodálatosabb helyen! Mindenük megvolt – az álmukat élték.

A **hetedik darabot** véteknek tartottam volna kihagyni. *Sibelius: Andante Festivo* című darabja az, ami a reggeli nap felkelésének érzését hozza elénk – ahogy egyre több minden kerül a világosságára. A darab eredetileg vonósnégyesre íródott, de a szerző úgy gondolta (és milyen jól), hogy egy ilyen darab igazán jól zenekaron „ülne”. És amivel felrakta az i-re a pontot: az utolsó négy ütemben felhangzó üstdob-ütések, melyekkel jelzi, hogy a Nap egészen felvirradt már és itt az idő felkelni...

Az álomból való ébredést a **nyolcadik darab** mutatja be, mely nem más, mint *G. Mahler: No. 6-os szimfóniájának III. tétele*. Szerintem még a darab hosszúságával is igazán tudunk azonosulni. Hiszen mi se kelünk fel egykönnyen. Időre van szükségünk – így egy negyedórás darab (ahogy *Berecz András* mondaná: „álomszakasztásra eppe' jó”). A darab végén pedig a gyönyörű klarinetszóó az ébredés minden fáradalmáért tökéletesen kárpótol, és a napot nagyszerűen indítja. De minden túl tökéletes. Valami közeledik.

A **kilencedik darab** nagyon meglepően indul. A már hallgatott Bach és Grieg darab valamit előre sejtetett. Valamit, amit *Franz Schubert: Halál és a lányka vonósnégyesének első tétele* nyíltan ki mond. Először is én, „önkényesen” a halált a kígyóra cserélem; a lánykát pedig Évára. Mielőtt tovább mennénk, szeretném felhívni a figyelmet, hogy ez egy „párbeszédés”

darab. Két hangulat válaszol egymásnak. Persze most mindenki azt hiszi, hogy a durva kezdés, és a sokszor visszatérő kissé erőszakos téma a kígyó, és rá felel Éva a gyönyörű és édes motívumokkal. De sajnos azt kell, hogy mondjam: éppen fordítva. Éva fél, ijedt és ideges – ezért a támadó hangnem. A kígyó, viszont pontosan tudja, hogy mit akar. Szépen lassan közelíti meg célját – nem siet, hiszen tudja: az idő az ő oldalán áll. Sőt, nemcsak az idő, hanem még a darab d-moll hangneme is! (A d-moll ugyanis a szomorúság, a halál hangneme). Egészen a tétel végéig megy a viaskodás. Mindkét szereplő a végletekig elmegy, hogy igazát bizonyítsa, és akaratát megvalósítsa. Végül Éva „beadja a derekát”...

A **tizedik darab**. A sok alázatos és keresztény zeneszerző közül mindenképpen kiemelkedő személyiség *Joseph Haydn*. MINDEN darabja végére *Soli Deo Gloria*-t írt. Az itt hozott tétel: a Megváltó utolsó hét szava a keresztfán című műből való. Ez Jézus „... *ma velem leszel a paradicsomban!*” (Lk 23,43) mondata után felhangzó zene. Itt eszmélünk fel: elvesztettük a lehetőséget. Elvesztettük, hogy az Édenkertet otthonunknak hívjuk... Már csak egy lehetőségünk maradt. És az a lehetőség nem más, mint Jézus, aki behív minket a Paradicsomba. Jézus az egyetlen út, akit követve végül Isten országába juthatunk. Abba az országba, aminek még a töredékét sem foghatjuk fel. Ezek a dallamok próbálnak valamit ebből a tökéletességből bemutatni, mi pedig csak igyekszünk elképzelni, hogy milyen is lehet.

Az **utolsó darabot** pedig azért választottam ki, hogy a kis körbejárásunk után elcsendesedjünk: hunyjuk be a szemünket és engedjük át a gondolatainkat a dallamoknak... Ismerjük fel, hogy az Úr minden apró részünkben ott van és fogja a kezünket. És nem engedi el soha. Halljuk meg, hogy még ezekben a darabokban is megmutatja magát nekünk Isten. Adjunk hálát Neki ezért az óriási kegyelemért!

Végezetül, pedig nem is én lennék, hanem egy Pilinszky idézettel zárnam a gondolataimat.

Pilinszky János: Apokrif (részlet)

*S majd este lesz, és rámkövíül sarával
az éjszaka, s én húnyt pillák alatt
örzöm tovább e vonulást, e lázas
fácskákat s ágacskaikat.
Levelenként a forró, kicsi erdőt.
Valamikor a paradicsom állt itt.
Féllalomban újuló fájdalom:
hallani óriási fáit!*

*Haza akartam, hazajutni végül,
ahogy megjött ő is a Bibliában.
Irtóztató árnyam az udvaron.
Törődött csönd, öreg szülők a
házban.
S már jönnek is, már hívnak is,
szegények
már sírnak is, ölelnek botladozva.
Visszafogad az ősi rend.
Kikönyöklök a szeles csillagokra...*

Spotify lejátszási lista

YouTube lejátszási lista

Paradicsomot a politikusokra!

HOGYANOK ÉS MIÉRTEK
MAGYARÁZZA ILOSVAI
DÁNIEL

Mindenki számára ismerős lehet a jelenet: a beszédet tartó népszerűtlen politikus a tömeg eljénzés helyett fújólással és paradicsomdobálással „jutalmazza”. Nem véletlen: a túlrejt paradicsom talán a legjobb „nemfegyver” – kifejezi az emberben gyűlő dühöt a látottak-hallottak iránt, sebet mégis legfeljebb az érintett ruháján és megbecsülésén ejt. Mégis, a nyilvánvaló szimbolika ellenére – vagy épp amiatt? – nehezen mondjuk meg, mikor történt hasonló esemény az euroatlanti politikai szintéren. Nem lehetnek ősi gyökerei, hiszen a paradicsom az Újvilágból származik, a 16. században jelent csak meg Európában – de ezután is még évszázadok teltek el, míg legismertebb és személyes véleményem szerint legjobb felhasználási módjait az olasz gasztronómiában felfedezték a 19. században. Mi áll tehát ennek az oly jól ismert képek a hátterében? Ennek járunk kicsit utána.

Napjainkban már szokatlannak, sőt, kulturálatlannak számít, ha valaki egy nyilvános előadásra a tapson kívül bármilyen visszajelzést ad. Viharos sikerű színházi előadásokon el-elhangzik néhány elismerő füttyszó, ám sokszor ezekre is inkább lenézően gondolunk. Politikai beszédek kapcsán pedig hamar agresszióba csaphat át, ha bárki nemtetszésének adja jelét – gondoljunk csak a 2016. október 23-i eseményekre, ahonnan egy neves történész is vérző fejjel távozott az összegyűltektámadása nyomán. Ám ez meglehetősen modern fejlemény: a legikonikusabb beszámoló arról, hogy egy nyilvános fellépőt paradicsommal dobáltak meg, a The New York Times-ban jelent

meg 1883-ban! Az akkori tudósítás egy félresikerült artistamutatványról számol be, ahonnan az előadó John Ritchie-nek végül menekülnie is kellett, miután előbb egy paradicsom szaltó közben, a trapézon pedig egy romlott tojás találta el – pont a szeme között. Az eset remekül mutatja, hogy eleink mennyire nem voltak szemérmesek a véleményük kifejezése kapcsán: sőt, ezt szinte állampolgári kötelességüknek tekintették, mint az ókori görögök a színházba járást.

Ezzel vissza is jutunk az ókorba, ahol az első dokumentált esetet találjuk az ételdobálásra: Krisztus után 63-ban a későbbi római császárt, Vespasianust dobálták meg takarmányövényekkel az észak-afrikai Hadrumentumban a kormányzásával elégedetlenek, ahogy ezt Suetonius megörökítette. Ezzel nem csak a Flaviusz-dinasztiában lett ő az első, hanem valószínűleg az étellel megdobált politikusok között is. Igen messzire nyúlnak tehát az ételdobálás gyökerei, bár a fent említett okokból a fő fegyvernemek sokáig nem a paradicsom, hanem a záptojás és egyéb romlott ételek voltak. Valószínűleg Shakespeare Globe-jában is ezek jelentették a legnagyobb veszélyt a színészekre, annyira, hogy egyes elméletek szerint a drámaírónak a komolyabb jeleneteit két komikus vagy erőszakos jelenet közé, mint egy szendvics két fele közé kellett helyeznie, hogy megőrizze a nyugalmat a nézők soraiban. Hiába: a verekedés legalább olyan jó multság, mint a színház!

A paradicsom végül a 19. században terjedt el az európai és amerikai konyhákban, és ezzel párhuzamosan a nyilvános előadásokon is. A későbbi pápai cenzor, Giuseppe Belli írta egy 1838-as verse végén: „Isten mentsen meg minket a paradicsomoktól!” Nem tudjuk, imája meghallgatásra talált-e, ám bizonyára nem volt alaptalan a kérés. A század Amerikájában nem számított kirívónak egy politikai gyűlésen, de még egy színházi előadáson sem, ha egyesek egy kosár romlott gyümölcscsel jelentek meg és rövidesen fel is használták muníciójukat. De a Brit-szigeteken azt is feljegyezték, hogy metodisták üldözésének bevett

módja volt a tojásdobálás. Ez ma már nem jellemző, a tengerentúl még mindig sokkal vehemensebben fejezik ki magukat az emberek: csak 2000 óta 26 hasonló „támadás” történt közéleti személyiségek ellen, míg Európában nagyjából 12.

Végül nem mehetünk el szó nélkül a valenciai Bunolban évente megrendezett la Tomatina fesztivál mellett sem. Ezt hagyományosan 1945-ig vezetik vissza, az eredete mégis bizonytalan: zöldségkereskedelmi leszámolás, utcai zavargás vagy a város védőszentjének tisztelete? A lényege viszont változatlan: augusztus utolsó szerdáján több ezren összegyűlnek a városban, hogy egy órán keresztül paradicsommal dobálják egymást. Néhány éve annyian érkeztek a fesztiválra, hogy belépőt kellett bevezetniük a létszám korlátozására és a körülbelül 150 000 kg paradicsom beszerzésére. A helyiek eddig ellenálltak minden beszüntetési kezdeményezésnek, ám a 21. században kérdés, hogy megengedhetünk-e magunknak ekkora ételpazarlást.

Ahogy az előbbieken láttuk, a tiltakozás

és ellenszenv kifejezésének módjai folyamatosan változtak a történelem során, még ha az ételdobálás tartósan meg is maradt. Ha valamit tanulhatunk ezügyben eleinktől, az talán ez: merjünk véleményünknek hangot adni – mindig kulturáltan. A véleménynyilvánításnak nem csak szóbeli műfajai vannak: ezeket gyakorolni van lehetőségünk, és ha kicsit továbbmegyünk: állampolgári kötelességünk is. Adja Isten, hogy ne kerüljünk a romlott tojások céltáblájába, mégis: legyünk olyan igehirdetők, akik, ha kell, ilyen erős érzelmeket váltanak ki a hallgatóságukból!

Tiltott zöldség volt-e a tiltott gyümölcs?

MEGSZÓLAL A KUTATÁSSZATÍRA
MEGÁLMODÓJA, BOROSS SÁMUEL

A bibliai kortörténet, továbbá a régészet is lezártak tarja az Édenkert, illetve a bűnbeesés előtti kor kutatásait. A kutatások mára elérték végpontjukat és általános konszenzus van a témában. Ám a tudomány hajlamos arra, hogy az ész oltárán feláldozza az emócionális és nem törődik olyan, fontos, az egzisztenciát megragadó kérdéssel, mint hogy mi volt a tiltott gyümölcs? Kutató csoportommal, továbbá a Nemzetközi Gyümölcskutató Intézettel (NeGyü) karöltve több évtizedes munkát fektettünk a kérdésbe, melynek eredményeit, most először, a teológiai tudományok által méltán elismert Téka folyóiratban szeretnénk közölni. (Ugyanezt a cikket elolvashatják olaszul az II Téka di Vaticana vagy németül a Die Teka Zeit című folyóiratokban.)

A kutatás kezdetét egy szakács videó adta, melyben Gáspár Bea asszony a következőre hívja fel a figyelmet, mielőtt felszeleteli a paradicsomot: „Ez körülbelül egy alma alakú paradicsom.” A már nyugodpontra jutott kutatás felélesztése komoly nehézségekkel járt, hiszen az ógyházi hagyományok is a tiltott gyümölcsöt almaként jelölik. Reneszánszát élte a Sixtus-kápolna megnyitása után is, hiszen Michelangelo fűgefával festi le a megkísértés jelenetét. Egyetlen biztos dolog van a sok bizonytalanság között, hogy a tiltott gyümölcs, gyümölcs volt. Ez kétségkívül a paradicsom ellen szólna, hiszen a köztudatba zöldségként vonult be. Ám egy hosszabb Wikipédiás kutatás után fény derül az igazságra: „Botanikailag a paradicsom növény termése bogyótermés.” Ez tehát azt jelenti, hogy gyümölcs, hiszen a virág magházából képződik és magában hordozza a szaporodáshoz szükséges magvakat. (Akár csak a barack vagy a málna.)

Első szembetűnő tény, amely a bűnbeesést követi, az a cselekvés, hogy az első emberpár felöltözik. Ez a jelenet szimbolizálhatja az ember szégyenérzetét, továbbá az Isten-ember, illetve ember-ember közötti szimbiotikus egység felbomlását is. De nem mehetünk el amellett a tény mellett, hogy ennek inkább praktikus okai voltak. Ugyanis az első emberpár a lelki bepesztításon túl, fizikailag is beszennyezhetette magát, mivel nem ismerte azt a gyümölcsöt, amit a kezébe vett. Beleharapott, majd mivel ez egy lédús, húsos gyümölcs, lefröccsent a bőrére a paradicsom leve. Mindannyian úgy tettünk volna, mint ők, magunkra öltünk valamit, hogy legközelebb, bármit is kóstolunk, ez ne forduljon elő.

Már a legelső érven sem fedezhető fel támadó pont, de két továbbival szeretném alátámasztani az előbbi állítást.

Tudvalevő, hogy a paradicsom szavunk, a paradicsomalma, szó szerkezetnek az önállósult első eleme. Ennek eredeti gyöke (szövegmásolásunk alátámasztották): paradicsom-adama. Egyszerű szövegmásolási hibának az ún. haplográfiának vagyunk a tanúi. A másoló ugyanis az az adama szóban szereplő 'd' betűt 'l' betűként írta. Sajnos az újszövetségi szövegmásolás is gyakran találkozik a problémával, hogy két egymás mellett álló betűből, az egyiket nem írják le. A mi esetünkben is azt hitte az 'a' betűnél, hogy a szártól balra eső kis félkör az 'a' betűhöz tartozik. Így a 'd'-ből 'l' lett.

Azért van jelentősége, hogy nem 'paradicsomalma', hanem 'paradicsom-adama' a mi 'paradicsom' szavunk eredetije, hiszen az utóbbinak olyan jelentés tartama van, hogy a 'paradicsom földje',

vagyis a mi paradicsom gyümölcsünk a 'paradicsom földjéről' jön. Ezért is használjuk az Édenkert kifejezésünkre szinonimaként a Paradicsom szavunkat. És azért 'paradicsom földje' az Édenkert, mert azon a területen, az éghajlatnak, továbbá a területet körülölelő folyóknak köszönhetően könnyen megtermett a paradicsom. Tegyük hozzá, nem újkeletű dolog, hogy egy területet arról nevezzenek el, ami ott leginkább található. Pl. Erdőkertes, azért Erdőkertes, mert erdő úgy veszi körbe, mint egy kerítés. Vértesszőlősnek, ha megnézzük a címerét, az is segít, hogy nagyobb mennyiségű vadszőlő volt ott régebben. (Érdekesség, hogy a szőlő mellett egy Homo erectus profilból való ábrázolása is található, tehát a község már régen is olyan szándékkal lépett fel a heraldika mezejére, hogy ők bizony meg fogják találni az első Homo erectus koponyát, ha törik, ha szakad.)

A kutatásban újabb fellendülést hozott, hogy Pécs mellett találtak a Genézis harmadik fejezetét tartalmazó szövegtörödékeket. Ám a kutatás nem várt nehézségekbe ütközött, amikor a Spanyolországból érkező vendégprofesszorunk sofőre nem volt hajlandó megállni a régészeti terület mellett, mert az Pécs közigazgatási területéhez tartozott. A sofőr viszont

tagadta Pécs létezését, az ún. Pécs-tagadók csoportját erősítette, csak akkor volt hajlandó elvinni a Professzorasszonyt, ha a Nempécs elnevezést használja. Nem tisztünk igazságot tenni az ügyekben, majd Hábel Márton testvérünk, a Bárdos-Blatt házaspárral karöltve megítélik mennyire adunk igazat a sofőrnek. Amikor viszont a Professzorasszony végzett a kutatásokkal meglepő fordulat következett. Fény derült arra, hogy az eredeti szövegben szereplő 'pöri' héber szó, amely a tiltott gyümölcsöt jelöli, a 'pari' magyar szavunknak egy szóváltozata. A héber eredeti természetes, hogy a magyar paradicsom szavunk rövidítéséből ered, hiszen, mint tudjuk: a magyar népet, az egyiptomi kivonulás után, a negyvenéves pusztai vándorlás során, Ázsián keresztül, a magyarok Istene elvezette a tejjel és mézzel folyó Kárpát-medencébe. Így mivel a magyar és a zsidó egyként volt a kiválasztott nép, nem csoda, hogy vannak közös szavaik, mint ahogy a paradicsom rövidítése, pari vagy pöri. (Néhány további példa: meghireklni, „jó nagy ganef vagy”, stb.)

A jelenlegi kutatást lezártnak tekintjük, ám bármikor újabb fordulat állhat be, ha további szövegtörödékeket találnak Pécs vagy Nempécs mellett.

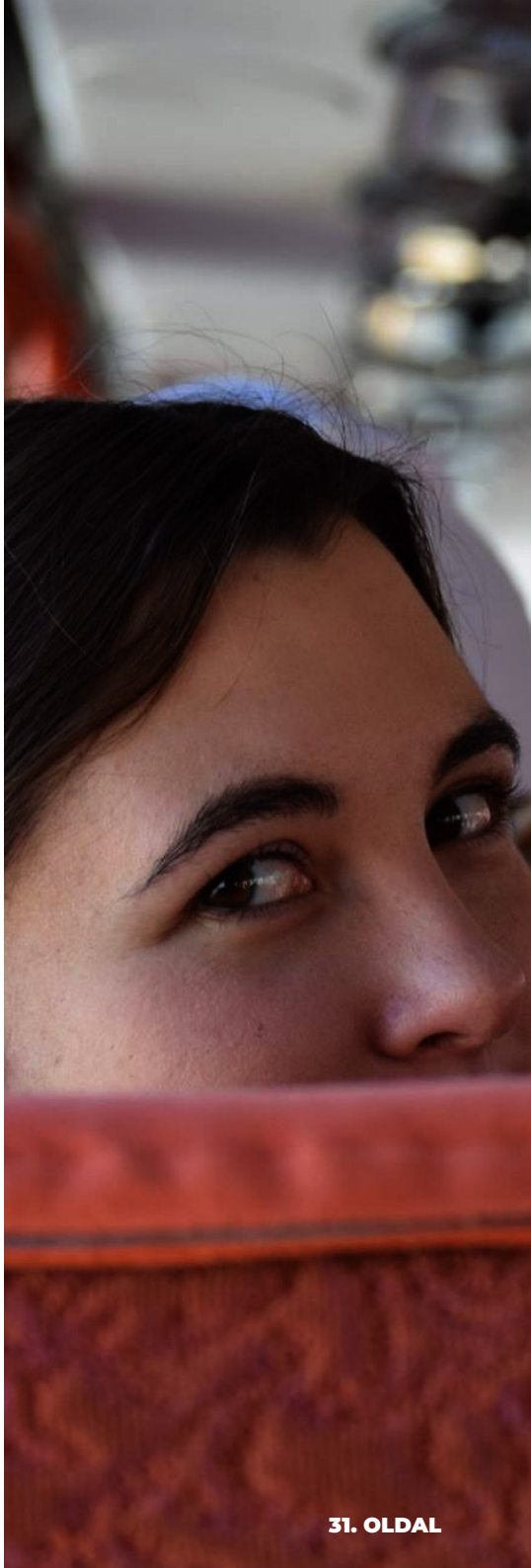
Liliom- mentes paradicsom

GADOS ESZTER KRITIKAI
SZEME NEM CSAK NÉZ,
LÁT IS

Molnár Ferenc- Liliom - Egy csírkefogó élete és halála - Külvárosi legenda hét képben

„Valami szépet gondoljon, ki, mert ettől függ, hogy...” Segíték. A pontok után - bár kimondva a darabban sem volt - de a mondat így végződött volna: „ettől függ, hogy... a mennybe jut-e Liliom”.

Másvilág, Paradicsom, Mennysország és persze mindenekelőtt a Purgatórium. A hely, amit olyan nehéz körülírni, amit végtelenül nehéz színpadra vinni. Hiszen nem mindegy, melyik oldalra billenünk, hogy a kritikák mit visszhangoznak, hogy túlságosan elvitte a rendező a spiritualitás felé, vagy inkább humorosan és egyszerűen fogta fel az egészet. Ha körbe nézünk az irodalmi alkotások között, vagy saját élményeinkre gondolunk a Paradicsom témájával kapcsolatban, bizony sokszor hajmeresztő és igencsak összetett menny-ábrázolásokkal találkozunk. Én most egy színdarab mentén szeretnék megmutatni egy mennysországot a sok elképzelés közül. Miként szerette volna ábrázolni maga az író: Molnár Ferenc, és hogy ezt hogyan interpretálta ifj. Vidnyánszky Attila. A darab 2018-ban lett bemutatva a Vígszínházban. Már maga a cím is igencsak sokatmondó. „Egy csírkefogó élete és halála”. A „csírkefogó”, másnéven Liliom, akiben némileg a szerző személye is feltűnik, egy piti bűnöző. Egy egyszerű ember, aki mély szegénységében tengődik, és saját elmondása szerint egyszerűen képtelen a jóra. Ez Liliom tragikuma. Egész élete afféle lelki vívódás: hiába igyekszik megjavulni, a

jót választani, mégis elcsábul a könnyűnek tűnő pénzszerzés gondolatán. Mert az élet előre kiosztja a lapokat, és neki ez jutott. Ő ilyen és ilyen is marad. Történjen bármi, találjon rá az igaz szerelem az egyszerű és tiszta cselédlány Julika személyében, vagy ajánlhatnak neki biztos munkát: ő nem fogadja el, nem lesz boldog az általa is szeretett lánnyal, inkább makacsul megmarad olyanok, amilyen. Julika, aki később Liliom felesége lesz, sem tudja kirángatni ebből. Az ő történetük is tragikus, a fiatal lány tiszta, őszinte szerelemből szegődött Liliom mellé - aki még ebből sem képes tanulni és erőt meríteni, hogy a változás felé induljon. Helyette várandós feleségével rosszul bánik, ellenszenvesen és gyerekesen viselkedik, végül pedig megüti. Persze ez a tette mondatja ki Julikával a darab, úgy gondolom kulcsfontosságú mondatát, hogy „miért van az, hogy megüti az embert, és nem fáj? “. Nincs az a mélység, amiben ne menne utána Julika, annyira nagyon szereti ezt az embert. Viszont a lány szenved a szegénységük és rossz körülményeik miatt, és ezt a szenvedést már Liliom is nehezen viseli. A lány keserves sírását nem bírja elhordozni. Végül pedig Liliom egy félresikerült rablás következményeként, véget vet saját életének, és ezután jön a Másvilág. A hatodik szín.

Az előadás, ami egy hatalmas raktáépületben játszódik, egyszer csak darabjaira esik. Szétnyílik a tető, minden ablakon vakító fény árad be. Mindezzel egyidőben megszólal, fölzeng a zene, torz és rendezetlen, egymásra csúszó dallamokkal, trombita szóval, ami egyre csak hangosodik, majd füst árad a színpadról, körbe vonva az egész nézőteret-ezzel mintegy egy térré válik az egész, nincs színpad és nincs nézőtér, ezáltal beemel téged, a nézőt is ebbe a rémisztő és kaotikus állapotba.

Szinte sokként ér, az addig megszokott és hétköznapi történet után. Ez valami más, teljes mértékben elüt mindentől. Egy pillanatra te magad is elhiszed, hogy most többet fogsz látni. Úgy helyezkedsz a székben, a szíved egyre hevesebben ver, várod, hogy mi lesz, mi lehet az erősödő fény mögött.

Nekem ez egy hihetetlen élmény volt, amit azóta is háttorborgva idézek fel, és ez a rendezőt dicséri. Eredetileg az ötös és a hatos szín között nem volt ekkora választóvonal. Szinte az addig mutatott valóságból vitték tovább ugyanazt, szinte csak szavakban jelezve, hogy igen ez már a Másvilág, de semmi több. Viszont ifj. Vidnyánszky Attila mintha érezte volna, hogy a kettő nagyon is elválik egymástól. Valamit tudhatott arról, milyen is lehet Isten mindeneket elsópró ereje, dicsősége. Mert őszintén, egy pillanatra ezzel találtad magadat szembe. Mintha tényleg megpillanthatnál valamit abból, ami azt hiszem, mindünket valamilyen szinten foglalkoztat, hogy vajon milyen lesz odaát. Szívem szerint itt meg is állnék, mindenkit meghagyva, az előbb lefestett képen, remélve hogy sikerült átadnom valamit abból az állapotból, amit akkor én ott átéltem.

De sajnós az igazság, hogy hiába minden izgalom, semmi többet nem fog mutatni és láttatni a színdarab. Ugyanis egyszer csak kikerülünk ebből a katartikus állapotból a valóságba, és egy vallatóterembe kerülünk. A mennyország fénye, hangja, füstje, varázsa, egy jól látható, a színpad bal oldalán elhelyezkedő ajtó mögé záródik, amit néha-néha azért kinyitnak kiengedve egy kis fényt és klisé tollpíhéket, melyeket az angyalok szárnyaikból hullatnak, de ennyi.

És kezdetét veszi egy elkarikírozott és

nagyon gúnyos purgatóriumi vallatása Liliomnak. Amit, hogy még inkább arcon csapjon a valóság, az előző színekben már megismert rendőr páros,- hátukon kicsi angyalszárnyakkal, jelezvén, hogy azért ők már mégsem ugyanazok a személyek, - folytatnak le. Ez az előadás és maga a Molnár Ferenc által megírt darab is jól mutatja, hogy ez a „menny” is csak valami földi dolog... Ez a mennyország nem több, csak egy indok, egy eszköze annak, hogy megmagyarázza Molnár azt, amit maga is rosszul tett az életében - semmi köze a hithez. Liliom vallatása is alságos, semmi köze az igazi megváltáshoz, bűnbocsánathoz. Liliomnak meg kell felelnie életében elkövetett tetteiért, hogy majd a kiszabott 16 évnyi tisztítóút után, mintegy záró vizsgaként bebizonyítva, hogy nem teltek haszontalanul ezek az évek, visszaengedik még utoljára a földre, hogy valami jót tegyen, s ezután, ha sikeresen vizsgázik, részesedhet a Mennyországból. A vallatásra azért van szükség, hogy Liliom végre kimondja és elismerje, hogy igazából ő is szereti feleségét és hogy rossz volt életében. De nem. Liliom halála után is ugyanolyan makacs és önféjű. Nem hibás semmiért, nem bánt meg semmit. Szó sincs arról, hogy legalább itt szembenéz magával a bűneivel. Még a Mennyországban is konok. És bár hamarabb lezárul a darab, mintsem hogy kiderüljön, de Liliom valószínűleg elbukik a „záróvizsgán” is. Ez a közömbösség, nagyon távol áll a keresztyénségtől, és eléggé hamis képet fest - legalizálja azt, ami nem elfogadható.

Mint református ember, nyilvánvalóan vannak fenntartásaim ezzel az egésszel. Ez a Menny- ábrázolás sem tudott túlmutatni a mi világi elképzeléseinken és Molnár is - érthető okokból, mint megannyi más irodalmi alkotás - támaszkodik a „katolikus mintára” és vegyít mindenféle elemet, de a lényege az egésznek egy. Neked nincs egyenes utad a mennybe. Ki kell állnod valamilyen próbát, számot kell adnod a tetteidről. Maga a számadás persze nem téves gondolat, de a számdarab kontextusában nem áll meg, ugyanis ez a számadás a tisztítóútzben eltöltendő éveid száma miatt kell, nem pedig akkor történik mikor a Bárány előtt állsz meg az utolsó ítéletkor. Jézus Krisztus kereszthalála ennek fényében, kissé hiábavalónak tűnik. Neked tenned kell, dolgoznod kell az üdvösségedért. És persze magát a történetet is ez viszi előre. Az egyenes út nem izgalmas és nem késlelteti, nem nyújtja el vagy nyomatékosítja az egészszet. A cselekmény szempontjából kell a purgatórium feszültsége. Kell, hogy éreztetve legyen, hogy Liliom nem csak úgy mondja, hogy ő nem lehet más, hanem tényleg, még halála után is kitar mindemellett.

Belegondoltam, milyen nyomasztó lehet az, ha valaki egy pillanatra is ezt a képet erősíti és viszi magával tovább. Ha én hitetlen ember lennék, lehet, hogy ezzel csak tovább erősíteném magamban az egyház iránti ellenszenvemet. Vagy ki tudja, hány ember fejében élhetnek hasonló elgondolások a mennyországról. És persze, ezt nem vesszük komolyan és persze ez az egész jelenet csak a humor oltárán lett feláldozva, de akkor is, valami nyomot hagy. És ez bosszantó. Nincs változás, nincs remény, nincs megbocsátás, nincs megváltás. Vagyis a Molnár Ferenc által írt változatban. A szereplők nem fejlődnek, történjen bármi. Viszont a valódi mennyország - úgy vélem ebben egy véleményen vagyunk - nem ilyen és nem így működik. Ez a Téka azért jött létre, hogy körbejárja a „mennyország”, a „paradicsom” témáját, ahova, mi már tudhatjuk most, életünkben, hogy Jézus ígérete szerint foglalt helyünk van. Nem vagyunk Liliomok.

Paradicsomnak te szép élő fája

ÉNEKFELMONDÁS SORBANÁLLÁS NÉLKÜL –
A MINDENKORI ELŐSÖK
KÉPVISELETÉBEN BÁNYAI
GRÉTA ÉS SZÉPLAKI MÁTÉ

Van itt egy ének. Paradicsomnak te szép, élő fája. Első dolgom volt rákeresni az interneten, mert nem ismertem, s valószínűleg ezzel nem vagyok egyedül. Sőt, akik most olvasnak, kapaszkodjanak meg, mert ennél még megdöbbentőbbet mondok. Benne van a magyar református énekeskönyvben a 337. dicséretként!

Érdekes, mert a címe alapján azt gondoltam, hogy gyermek vagy ifjúsági ének. Majd elkezdtem dúdolni a dallamát és feltűnt, hogy mennyire komoly, már-már komor. Egyébként ez is elgondolkodtató kérdés. Sokan - és nem csak a fiatalok közül - szívesebben énekelnének lazább és felszabadultabb hangulatú dallamokat. Talán azért is mert a felgyorsult világunkban már nincs igény, vagy csak ritkán, az elmélyülésre. Nos, ilyen elmélgedések mellett mikor végül megláttam az ének számát, fel is csaptam vasárnapi fekete társamat, az énekeskönyvet. Elkezdtem olvasni a szöveget és halványan a szemem előtt volt egy mondat. Téged is kevesen ismernek... Sokszor elgondolkodunk azon, hogy vajon milyen lenne, ha mindenki ismerné, hinné és tudná, hogy bizony Krisztus az, aki meghalt bűneinkért és feltámadott, megszerezve üdvösségünket, az Atya megbékélését. No igen, erre mondják, hogy szép ábránd vagy, hogy nincs még itt az idő és az Úr titka. Valóban, becsüljük meg, hogy Isten lehetőséget ad a megismerésére Krisztus által. S bár gyakran érezhetjük életünkben, hogy ritkán vagyunk, mégis legyünk jó reménységgel

mások felé! Ahogy az ének megmarad a lapokon és füleket gyönyörködtet, úgy mi is maradjunk meg a hitben, buzdítsunk másokat és végezzünk értékes szolgálatot!

Szórakoztat, hogy az énekek felmondása közben is szoktam hasonlóan gondolkozni, mert visz magával a dallam. Viszont sokan küzdenek a zene tanulásával. Azonban a dallamokon és szövegeken Isten áldása van, ami nélkül nem lenne lendületünk felmondani száz éneket az első évben. Ennyi éneket idő híján talán nem is lehetne másképp felénekelni mint - megtörtént eset alapján - olykor az utcán, az esőben álldogálva egy félig megevett gyrossal. Még jó, hogy nem csak mi, hanem a tanáraink is szeretnék, ha levizsgáznánk!

Máté, te mit gondolsz az énekről és milyen tapasztalataid vannak felmondás ügyben?

Az éneklés „ahogy látom és érzem végigkíséri a teológus hallgatók éveit. Már az alkalmassági vizsgán ami idén egészen különleges módon ment végbe volt egyházi ének bizottság. Még márciusban megadták nekünk, hogy melyik zsoltárokat és dicséreteket kell tudnunk (az első versszakot) az alkalmasságira. Mindannyian izgultunk, hogy eszünkbe fog-e jutni a szöveg, nem rontjuk-e el a dallamot, meg amúgy is nem ijesztjük-e meg a bizottságot a hangunkkal. Hála Istennek vannak köztünk gyönyörű hangú énekesek. A nagy izgulást kellemes megnyugvás követte, hiszen a Tanárnőnk végigénekelte velünk, csak el kellett kezdenünk. Ebben a gesztusban, hogy csak kezdjük el és ő máris besegít van valami egészen szívmengető érzés. Istennel is valahogy így van ez. Velünk van, bátorít és várja, hogy megtegyük az első lépést, ahogy ezt megtesszük máris megfogja kezünket és vezet minket életünk útján. Szinte mindannyian azt élhettük meg, hogy felszabadultunk nem csak a segítő hangtól, hanem a zenétől. Nem véletlenül mondják, hogy a zene szíveket nyit meg. Valószínűleg mindannyian ismerjük azokat a jeleneteket az életünkéből, mikor egy nagyon fárasztó nap után csak beesünk az ágyba és valamilyen zenét bekapcsolunk, vagy, ahogyan a rossz napok sorozatában a zene

elveszi a fájdalunkat. Mekkora élmények, mikor a nagy boldogságunkban még zenét is hallgatunk, lehetünk buszon, vonaton, utcán, szinte alig bírjuk ki, hogy táncra ne perdüljünk vagy egyáltalán nem is bírjuk ki. A teológián lélekgyógyító az egyházi ének. Eszembe jutnak azok az esték, vagy vizsgák előtti percek amikor csak elkezd egyikünk egy Istent dicsérő éneket énekelni és a másik folytatja. A másik hatalmas ajándék, hogy megismerhetjük a tantárgyon át gyönyörű református zoltárainkat és dicséreteinket. Annyira gyönyörűek és annyi lehetőség van bennünk, hogy fel kell azt fedezni. Ne tartsuk idejémtúlt, rideg, kopott, leváltani való énekeknek. A tiszteletet, az igényességet és az Istenben való imádatot tartalmazzák. Ezt mindig újra és újra felfedezzük mikor tanuljuk őket és elénekeljük a vizsgák előtt. Van valami lélekringató abban, hogy egy fáradt nap után kedvtelenül nekiállunk megtanulni őket a felmondásra és aztán mikor befejeztük szinte könnyebb a lelkünk. Határozottan Isten áldása van énekeinken!

Érdekes a 337-ik dicséret szövegét végigolvasni. Jézus Urunk halálát és annak körülményeit énekeljük el benne. A legnagyobb mondatok és szavak Jézus szájából nagy betűkkel ki vannak emelve.

Talán elsőre mindannyiunknak a fekete gyász jut eszébe, amiből ma mindennap részesülhetünk a világgjárvány miatt. Mégis az egész könyörgésben megtalálható a fő cél. Mégpedig az a cél amely minden keresztyén ember célja. Az üdvösségre- idvességre való eljutás. Mi úton jutunk el oda? A megbocsátás Krisztusi útján, szemünkkel a keresztfára tekintve. Töltsön be minket is ez a cél, ez a reménység amely reánk vár a Jézusban. Könyörögjünk és töltődjünk fel dicséretünk utolsó kettő versszakával:

*“Édes Jézusunk szenteld meg lelkünket,
Hogy mi is megbocsáthassunk bűnüket
Mindeneknek, kik ellenünk vétettek
És elestének.*

*Adjad, hogy mi is értük könyörögjünk,
Téged követvén, szívből esedezzünk,
Hogy sok szentekkel tehozzád mehessünk,
Idvezülhessünk.”*

Zűr a paradicsomban

MÍTOSZ VAGY VALÓSÁG A
HARMADÉVES KRÍZIS?
UTÁNA JÁRT - SZABÓ RÉKA

Ebben a cikkben tudva azt, hogy teljesen objektív és - személyes érintettségemből fakadóan - mindenre kitekintő sem lehetek; arra törekszem, hogy mindazt, amit másoktól hallottam, tapasztaltam - külön erre a témára irányuló beszélgetések alapján megtudtam - összerendezzem. Célom, hogy megfoghatóvá tegyem a megfoghatatlant - ami épp emiatt misztikusnak és legyőzhetetlennek tűnő jelenség. Ennek fényében írok most a krízist esetlegesen kiváltó okokról, a mi feladatunkról és arról, hogy mi segíthet abban, hogy ne maradjunk alul a küzdelemben.

A harmadéves krízis egyszerre egyéni és közösségi út: mindenki másképp áll hozzá, éli meg, s más tapasztalatokat ad tovább az utána következő teológus évfolyamoknak. Valamilyent azonban jó eséllyel tovább ad, így a sokféle megélésből közösségi tapasztalat, tudás lesz. A nem egységes megélés és hagyományozás miatt aztán van, aki elkerülhetetlenek és rendkívül ijesztőnek míg mások egész egyszerűen rémtörténetnek, túlzásnak, önbeteljesítő jóslatnak gondolják. A két véglet között rengeteg árnyalat van, s végül tényleg olyanná válik, mint egy folyamatosan ránk leselkedő szörny, aki harmadéven egyszer csak lecsap - feltételezhetően ekkor a legfinomabbak a teológusok - és megpróbál elnyelni.

Amit tapasztalunk: csillogó szemű, Isten és a hivatásuk felé teljesen elköteleződött, lobogó szívű elsősök lépnek be a teológia kapuján. Még nem tudják, mire számítsanak, egyszerűen csak tudják, érzik, hogy eljött az a várva várt pillanat, amikor végre elkezdhetik tanulni azt, amire vágnak. Ez a hely a startvonal; végre előttük a pálya, amin lehet futni. Az

a hat év hip-hopp elrepül. Elkezdődik a szemeszter, második héten már zh. Ez az első félév aztán arról szól, hogy egyszerre kéne feldolgozni a felnőtt és egyetemista léttel járó élethelyzeteket, új kapcsolatokat kiépíteni, identitást keresni és teljesíteni a heti 3-4 zárthelyi dolgozatra. Fűt a lelkesedés, dübörög a lélek, előre az Úrért!

Én is közöttük vagyok, sok más társamhoz hasonlóan elrugaszodom a startvonaltól. Megküzdök minden kialvatlansággal, teljesítek mindent, amit kell, hiszen Istenért teszem! Szívom magamba a sok csodás információt, a tudományt, amely közelebb visz Istenhez. Bár nem mindig könnyű, hogy a sok új információ néha ellentmond annak, ahogy én addig hittem és néha olyan, mintha elemeket, amik annyira biztosnak tűntek addig, mintha kidöntenének alólam. A második szemeszter ugyanez, csak már heti négy többé-kevésbé állandó zhval, néha jön egy ötödik is. Különös hangulata van a hajnalba lógó tanulásoknak, együtt szenvedéseknek. A „nagyok” pontosan tudják, hogy mi a hét menetrendje: minimális eltérésekkel, de ugyanezt csinálták végig. Segítenek, szeretnek, megértének, jegyzetet adnak, csokival etetnek és megígérik, hogy imádkoznak értünk. Az éjszakák és a nappalok egybefolyanak, az este 11-re nem úgy gondolunk, mint ami már 11 óra, hanem ami még csak 11... A nagyok ismerik a helyzetet, egyszerre biztatnak kitartásra és próbálnak leállítani: vigyázzunk magunkra. Még nem értem, hogy miért mondják...

Eltelt egy év. Azzal a módszerrel dolgoztam, amivel gimnáziumi tanulmányaim során: nekifutok a feladatnak és megugrom a célt, hogy teljesítsem. Minden annyira fontosnak és becsületbeli ügynek tűnik, hogy szelektálás nélkül mindenben a legjobbat akarom hozni. Nem mozogtam, nem figyeltem oda a fizikai igényeimre, minden a teljesítés szolgálatában állt. De aztán jött a nyári szünet, a pihenés ideje, erőgyűjtés... A második év első szemesztere lényegesen könnyebb, mint az addigiak voltak, csak vizsgaidőszakban kellett megbirkózni a kilenc vizsgával. Az én kezdeti hatalmas lendületem, amit magammal hoztam, csökkent, s már józanodva hallgatom az előadásokat: valahogy mindennek olyan

tudományos szaga van. Elhiszem, hogy valamiért hasznosak meg jók lesznek nekem, de egyre égetőbb a vágy: meglátni azt, aki elhívott, ezekben a tudományokban is! Hiányzik. Már nem érzem, hogy pusztán a tanult tárgyak feltétlenül közelebb vinnének hozzá, az én Uramhoz. A negyedik szemeszter ismét nehezebb, sok előadással és valami számomra értelmezhetetlen vizsgaidőszakkal: 11 vizsga plusz két szigorlat. Ekkor már nem értem, mi a cél. Az, hogy tudjam azokat az ismereteket, amiket a mintatanterv alapján fontosnak és elengedhetetlennek tartanak ahhoz, hogy belőlem lekipásztur legyen, vagy az, hogy letudjam? Maga a rendszer kényszerít arra, hogy osztályozzam, szerintem mit van értelme elsajátítani és mit nincs!

Harmadéves vagyok... Körülöttem és bennem zajlik az élet. Körülöttem sok ismerősöm lassanként diplomát szerez, a baráti beszélgetésekben a szakdolgozat témája egyre inkább előkerül. Olyan, mintha ők előrébb járnának az életben, mint én, s ha pár évvel idősebb lennék, mint most vagyok harmadévesként, a különbség még nagyobb lenne. Bennem pedig feldolgozatlanul kavargok sok minden, ami az elmúlt években ért. Szembesülés sokféle véleménnyel, ellentmondásokkal, sokféle istenkapcsolattal, az egyház árnyoldalaival, azzal, hogy az ember az egyházban is csak esendő ember marad, sok gyarlósággal. Fiatal felnőttként keresem a helyemet, a feladatomat, sokan a társukat. Jó lenne, ha végre békén hagynának és lenne esélyem levegőt venni, rendet rakni a fejemben és a lelkemben.

Ezt a sokszoros sebességűre kapcsolt filmet most hirtelen megállítom, s kimerevítve az utolsó képet, igyekszem objektív magyarázatot fűzni az eddigiekhez. Ugyanis -mint fentebb írtam- a célom nem az, hogy bárki is ijesztgesse, hogy a rengeteg csodálatos teológus élményből a nehezeket kiemelve együtt keseregjek azokkal, akik mindezzel már szembesültek. Személyes élményeim megosztásának egyedüli célja, hogy illusztrációként szolgáljanak, melyből más tanulhat. Az utaink ugyan egyediek, de az állomások összekötnek.

Több beszélgetőpartneremmel egyetértésben úgy vélem, a harmadéves krízis inkább egy testi-lelki téren jelentkező nagy elfáradás mintsem teljes kiégés, jóllehet a körülményekből adódóan sokan elindulhatnak a kiégés felé vezető úton is, de Isten kegyelméből ez nem jelenti azt, hogy teljesen végig is mennek rajta. Lássuk mik ezek a körülmények, amibe oly sokan belefáradnak.

Először is, adott egy húszas éveit elején járó hallgató, általában frissen, esetleg egy év kihagyással szabadulva a gimnáziumból. Egy szakasz az életében lezáródik, a gimnáziumi tanulmányai befejezésével a gyermekkort is hivatalosan a háta mögött hagyja. Rengeteg új lehetőség nyílik meg előtte, amiből választani kell és aztán a felelősséget hordozni. Identitást és életorientációt keres a jó eséllyel teljesen új környezetben és közösségben. Ez most a tenni-menni-csinálni-kutatni-kipróbálni ideje. Ennek ellenére megközelítőleg a harmadik héttől erre csak nagyon csekély mértékben vagy abban az esetben van lehetősége, ha elengedi azt, hogy megfeleljen minden követelménynek. Különösen nehéz ez úgy, hogy alapozás zajlik ilyenkor és az ingatag alapra bajos a későbbiekben építeni. Emellé jön még az, hogy mindaz, amit hall, valamilyen módon érinti a személyes hitét. Hozzáadnak vagy elvesznek, helyreigazítanak vagy megbotránkoztatnak, esetleg összezavarnak. Az egyszeri hallgató helyébe lépve mondom: pusztán a tananyag is hatással lehet a lelki életünkre, s ahhoz ismét idő kell, hogy ezeket meg tudjuk emésztetni, beépüljenek a megfelelő helyre. Mindeközben azonban teljesíteni kell, a feldolgozásra kevés idő marad, ami miatt sok az éjszakázás is az első két évben. Tehát a feszültség a teljes embert érinti: az igénybevétel testi, lelki és szellemi. Mindehhez jön még a kérdés: Amikor szorul a hurom, tanuló vagy imádkozom? Tartozzon ez éppen a jó vagy a rossz lelkiismeret égisze alá.

Fontos szempont, hogy mikor tudunk regenerálódni, hisz a teljes körű igénybevételt ki kell pihenni, az erőforrásokat fel kell tölteni. Ha ugyanis nem tesszük, akkor a sokáig tartó erőltetett

menet megfáradáshoz, rosszabb esetben kiégéshez vezet. A harmadéves krízis valójában nem teljesen a harmadéveshez kötött: inkább csak a többségen ekkorra látszik meg a nagy elfáradás. Ha látjuk, hogy a rettegett harmadéves krízis valójában a csúcspontja egy olyan folyamatnak, amelybe nekünk is van beleszólásunk-független körülményeket leszámítva - akkor máris eltűnik az az érzés, hogy ez a veszedelem bármikor bekebelezhető. Én a magam részéről megalapozottnak látom kijelenti, hogy a harmadéves krízis létezik, s ezt most már nem is tartom tragikusnak. A fejlődésemleletekben krízis alatt egy olyan nehézséget értenek, amivel az egyének meg kell küzdenie és túl kell jutnia ahhoz, hogy közelebb kerüljön a kiteljesedéshez. A krízis tehát lehet pozitív, vihet előrébb, akkor is, ha ettől nem lesz kellemesebb átélni. Fontos kérdés azonban, hogy mi idézi elő azt; mert lehet olyan ami nem visz előrébb, hanem értelmetlenül meggyötör és fájdalmas, maradandó nyomot hagy maga után.

Végül ehhez kapcsolódva két bölcs tanácsot szeretnék továbbadni, melyeket én is úgy kaptam: az első, hogy soha ne feledjem el, hogy én Istennek elsősorban gyermeke vagyok és csak másodsorban szolgálója. Ezt megjegyezni könnyű, megélni ezt a mindennapok sodrásában annál nehezebb, s nagy tudatosságot igényel. Akárcsak ha olyan banális dologról beszélünk, hogy van az a pont, amikor le kell feküdni aludni s odabízni az Atya kezére az adott kihívást. A második pedig: az általunk cipelt terhek egy részének köze sincs Isten igájához! Isten szabadságra megváltott gyermekeiként nem kell olyan terheket vinnünk, amit nem Ő adott a mi épülésünkre. A harmadéves krízis esetén alapvető a kérdés: kihez tartozik a teher? Mert ha az a teher, a mi szerető mennyei Atyánktól a mi épülésünkre van, az nem elhordozhatatlan és nem tör a pusztulásunkra.

Vérvörös vagy para- dicsomi?

BERECZKY ALBERT EM-
LÉKEZETE SZABÓ ZOLTÁN
LEVENTE ÖSSZEGZÉSÉBEN

Te írd meg! Te éltél, tanultál a szocialista rendszerben, talán jobban átlátod. Ez volt a felkérésben. Nem irigylem! Ha harminc év egyháztörténetírása nem volt alkalmas tisztába tenni ezt az ellentmondásos személyt, akkor mit várunk el egy rövid írástól? Ez meg az első válasz volt, amit kaptam az anyaggyűjtés során. Ebből kellene kibontani, miért ennyire ellentmondásos Bereczky Albert életútja.

Természetesen ehhez az ellentmondásossághoz az is hozzátartozik, hogy van történész is, aki maga leírja, a pályakép, az ember utólagos megítélésénél nagyon nehéz kikerülni, hogy ne egy bizonyos szempontból nézzük és csoportosítsuk a tényeket. Ehhez, személyes élményként - természetesen nem Bereczkyhez, illetve nem a Rákosi fémjelvezet szovjet típusú kommunista évtizedhez, hanem a hatvanas-hetvenes évek „puha diktatúrájához” kapcsolódóan - annyit el kell mondanom, hogy pontosan ugyanabban az időben élve egészen mást élt meg két ember. Az egyiket rendőrörse vitték kihallgatni, mert Biblia volt nála, a másiknál még azt is szó - sőt, ami fontosabb következmények - nélkül tudomásul vették, hogy vallásos meggyőződése miatt a korban általános és formális, sok helyütt a továbbtanulás feltételeként aposztrófált KISZ tagságot (Kommunista Ifjúsági Szövetség) is elutasította.

Ennek megfelelően mind a mai napig beszélgetéseimben végletesen ellentétes véleményeket hallok Bereczky Alberttel kapcsolatban. Az egyik verzió, hogy

kollaboráns, az egyház és az állam megegyezésében a kommunista rendszer kiszolgálója, az iskolarendszer felszámolója. Amásikvégletrendre azt az anekdotát hozza fel, hogy amikor az ötvenes évek elején egy vidéki lelkész találkozott Bereczky Alberttel, és megállapította, hogy nagyon rossz állapotban van, akkor Bereczky püspök azt válaszolta, azért, hogy ti ne legyetek ilyen állapotban. Az iskolakérdésben ugyancsak megfontolandó a védők érvelése, a kommunistáknak elsődleges célkitűzése volt, hogy az iskolákat saját szolgálatukba állítják, így az erőszaktól sem riadtak volna vissza - ahogy adott esetekben nem is riadtak vissza -, hogy elvegyék ezeket az iskolákat. Ráadásul előre lehetett látni a gazdasági nehézségeket is, Bereczky ezt is felmérte.

Hogy ne csupán áttételes hivatkozások álljanak itt, idéznék néhány mondatot Karasszon István Pap Lászlóól írt cikkéből: „Bereczky Albert bátor antifasiszta ellenálló, aki viszont a kommunista időben egyáltalán nem olyan hitvalló, mint néhány évvel korábban: a „hitből való engedelmesség” szlogenje csak saját pozíciójának államhatalommal való erősítését szolgálta, s a teologizáló kijelentések mellett az erőszakosság, a hiúság, sőt a bosszúállás sem volt ritka. Ugyanakkor mégsem ő a fő kollaboráns: inkább az a bűne, hogy hosszú ideig eltúrte ezeknek a basáskodásait. Fél évszázad távolából nézve igazi Janus-arcot láthatunk.”

Az életrajzot kicsit tovább bővítve érdemes megemlíteni, hogy felkészült, külföldi tanulmányok (Bázel) után hazatért teológusról van szó. A húszas években ott van a Péceli kör születésekor, illetve a nagyon aktív Diákszövetségben. A zsidóüldözések idején aktívan vesz részt az ellenállásban, az életek mentésében, posztumusz megkapta a „Világ Igaza” Jad Vashem elismerést.

Másrészről, visszatekintve a Tanácsköztársaság idejére, azok mellé a fiatal lelkészek mellé áll, illetve bizonyos fokon ide is tartozik, akiknek a Horthy-korszakban magyarázkodni kell akkori magatartásuk miatt. Ravasz László

eltávolításakor Barth és Ravasz előtt úgy nyilatkozik, hogy nem szándékozik ő ülni a püspöki székbe, de Rákosi támogatásával mégis ő lesz püspök. Igaz, 56 után közzéteszi azt a levelet, amelyben éppen Ravasz szólítja meg azzal, hogy meggyőződése szerint neki kell vállalnia ezt.

Meggyőződésem, hogy csupán annak a tevékenysége ilyen vitatható, akinek tettei, cselekedetei valóban megosztóak, eltérően értelmezhetőek. Mind a Tanácsköztársaság, mind az 56 előtti évtized esetén motivációi között egyértelműen teológiai meggyőződés is ott állt, de benne volt a mentési szándék, az egyház megtartása a változó körülmények között. De benne volt ebben a magatartásban a helyzet rossz megítélése, és a rossz szándék is.

Hozzá kapcsoljuk a „keskeny út teológiáját”, ami igyekezett megtalálni a református vallás helyét a magát hol kommunizmust építő, hol szocialistának definiáló politikai életben. Gyakran idézik tőle, erre azért volt szükség, „mert itt élünk és itt a szocializmus világa van”. Bár a „Janus-arc” értékelés helytálló, én még szívesebben alkalmaznám vele kapcsolatban a Szabó István által filmre vitt „Mephisto” magatartást. A helyhez, nyelvhez, kultúrához kötött vallásos ember, aki úgy érzi, pozícióját mások megmentésére használja, de valójában a nagypolitikában nem tényező, hanem a hatalmi érdek szerint felmutatott vagy kihasznált szereplő.

Impresszum

Protestáns Téka
ISSN 1788-8778

A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának diákújsága

Felelős Kiadó:

Felelős szerkesztő:

Szerkesztők:

Szerkesztőség címe:

Tördelés és design:

Borító:

Dunamelléki Református Egyházkerület

Dr. Kocsev Miklós dékán

Bárdos-Blatt Boglárka, Varga Fanni

1022 Budapest, Csopaki utca 6.

Uri-Kovács Dániel

Varga Fanni

Budapest, 2021

